

ANADOLU'DA GİYİM

Türk toplumu yüzyıllar boyu zengin bir giyim kültürüne sahip olmuş ve bu zenginlik, giyim biçimlerinde olduğu kadar giyim malzemelerinde de kendini göstermiştir.

Anadolu'nun geçirdiği çeşitli dönemler, uzun tarihsel geçmişi, Orta Asya etkisi, başka kültürlerle teması da giyim çeşitliliğinde ve zenginliğinde geniş rol oynamıştır.

Anadolu insanının, yakın zamanlara kadar giydiği ve hala düğünlerde ve törenlerde kullandığı kıyafetler ve başlıklar bölgeden bölgeye değişmektedir. Giyimde yöresel farklılaşma, her ne kadar Anadolu halkının giysilerinde çeşitli yörelerde de olsa bazı ortak özellikler bulunmakla birlikte, yine de giyim biçimleri bölgelere göre değişmektedir. Bu değişikliklerin başlıca nedenleri: Yöresel gelenekler, bireylerin kendilerine göre beğenileri, iklim özellikleri tarihsel nedenlerden oluşan kültür birikimleri, etnik grupların varlığı ve sosyo-ekonomik yapı vb.dir.

Giysilerde görülen yöresel farklılaşma, köy ve kent yerleşme birimlerine göre de kendisini göstermektedir. Kırsal kesimde, geleneksel giysiler kısmen devam etmekteyse de il ve ilçelerde standart ve modaya uygun giysiler giyilmektedir. Ayrıca köydeki genç kuşak da kent giyimini benimsemiştir. Bununla birlikte köyde yaşayan, orta ve yaşlı kuşak, eski giyim geleneğini bir takım değişmelerle birlikte sürdürmektedir.

Yörelere göre giysi farklılıkları, kadın giysilerinde daha belirgindir. Kadın giyimi, tüm ülkelerde olduğu gibi, erkek giyimine oranla daha sık değişimlere uğramıştır. Türkiye'nin tüm bölgelerinde olduğu gibi çağdaş giyimın egemen olduğu Bursa'nın merkezinden köylerine doğru gidildikçe, bölgenin yöresel özelliklerini gösteren giysilerine dağ bölgesi adı verilen ilçelerden biri olan Keles köylerinde de rastlanabilmektedir.

Roma İmparatorluğu döneminden beri varlığını sürdüren bir yerleşim alanı ve antik yerleşim kalıntılarının bulunduğu Keles'in tarihinin, milattan önceki çağlara kadar gittiği tahmin edilmektedir. Kesin olarak ne zaman kurulduğu bilinmemekte olup söylentilere dayanılarak tarihçesi yapılabilmektedir. Buna göre ilçenin tarihi XII. ve XIII. yüzyıla kadar gitmekte ise de çeşitli kaynaklarda daha eskiye dayandığı belirtilmektedir.

El sanatları dalında küçük çapta faaliyet göstererek geçim kaynaklarına katkıda bulunan, tarihi ve tabii güzellikleri ile ayrı bir önem taşıyan Keles, ova ile olan uzaklığı nedeniyle, Bursa merkezden farklı bir kültür ve dokumacılık özelliği göstermiştir. Bursa merkezde, daha ince ve zarif olan ipek dokumacılığı yaygınken, Keles'te zor yaşam koşullarına uygun, daha sağlam yün ve keçi kılından dokumalar görülür.

Atalarının kültür mirasını yaşatan Keles, özellikle folklor yönünden zengin değerlere sahiptir. Tarihi ve kültürel zenginliklerinin yanında, giyim-kuşam konusunda da zengin bir birikime sahip olan Keles halkının törenlerinde, gelenek ve göreneklerinde eski yaşantılarını görmek mümkündür. Keles yöresinde kullanılan desenler, işlemler, süslemeler, renkler ve aksesuarlar, Keles yöresi insanların milli duygu, düşünce ve becerilerini sanata yansıtırlar. Ayağındaki çorabın motiflerinden, başındaki yazmaya kadar giyim parçalarının anlamı vardır. Zira her desen ve işleme, kültür mirasımıza dayalı bir anlam ifade eder. Bu desenler üzerinden asırlar geçmesine rağmen silinmemiş, artık kültürün bir parçası haline gelmiştir.

KELES İLÇESİ TARİHİ

Türkmenler, Orta Asya'dan göçleri sırasında sürülerini ve kültürlerini, ayrıntıları bugün bile çözülememiş bir düzen ve organizasyon içinde beraberlerinde getirmişlerdir. Yaşamlarını düzen içinde sürdüren, geleneksel üretim yeteneklerini koruyan ve Anadolu'nun yerleşik kültürü ile etkileşim içinde olan Türkmenler, Osmanlı ve Selçuklu gibi zamanın üstün örgütlenmesine sahip devletlerin kurulması sonucunu doğurmuştur.

Bilecik, Bursa, Kütahya kentleriyle sınırlı bölgede barınan Osmanlı Beyliği, dolayısıyla Söğüt ve Domaniç'e yakınlığı sebebiyle Keles ve civarı da Oğuz Türk boylarının yurdu olmuştur. Keles adının bir yer adı olarak Anadolu'ya Orta Asya'dan, Oğuzların Kayı boyu tarafından getirildiği ve Orta Asya'daki bir nehirden geldiği düşünülmektedir.

Keles, Roma İmparatorluğu döneminden beri varlığını sürdüren bir yerleşim alanıdır. Bizans kroniklerinde "Kolosia-Kellia" olarak geçer. Roma imparatorları, özellikle yaz aylarında, av ve seyahat için Orhaneli ve Keles'in yüksek yaylalarına gelmişler ve buralarda av partileri düzenlemişlerdir. Zamanla Keles, bir uç beyi olan Süleyman Şah'ın liderliğindeki Türk oymaklarının yerleşim sahası olmuştur.

Osmanlı Beyliği döneminde ve daha sonraki yıllarda Keles yaylaları (Koca Yayla, Kendir Yaylası, Alaçam) Harmankaya Tekfurundan kiralanan yazlık yerlerdir. Oraya gelirken Bilecik Tekfuruna da hediyeler bırakarak geçtikleri, bir çeşit haraç verdikleri belirtilmektedir. Yaz boyunca, hem hayvanlarının otlak ihtiyacını temin etmişler hem de tarhana, bulgur, peynir, tereyağı, deri, yün vb. kışlıklarını burada hazırlayıp, sonbaharda Söğüt'e dönerlermiş. Dönüşlerinde Harmankaya ve Bilecik tekfurlarına, borçlarını ödedikten sonra oranın fakir halkına hediye ve bağışlarda bulunurlarmış. Osmanlıların bu davranışlarına hayran kalan Harmankaya Tekfuru yayla zamanı Osman Bey ile sıkı arkadaşlık kurar. Osman Bey ve

Harmankaya Tekfuru Köse Mihal gizli gizli Sorgun köyünde buluşurlar ve çok geçmeden Harmankaya yani Harmancık Tekfuru Köse Mihal, gizliden müslüman olur. Bunu sadece Osman Bey ve kayınpederi Şeyh Edebalı bilir. Köse Mihal, Bilecik Tekfuru'nun düğününde, Osman Bey'e suikast düzenleneceğini, haber verir ve düğündeki tuzak geri teper. Böylelikle Bilecik fethedilir ve Kocayayla'da düğün şöleni yapılır. Bu mutlu zaferin unutulmaması için Osmangazi, her yıl Keles Kocayayla'da parlak şölenlerle kutlamalar düzenlemiştir. Osmangazi'nin silah arkadaşı olan Turgut Alp, İnegöl'ü fethettikten sonra Keles'in bulunduğu yeri keşfeder. Burası yerleşim yeri haline gelir.

Bir rivayete göre ise Fatih Sultan Mehmet'in beylerinden Kiremitçi Sinan Bey, yöre beyine:

- "Bu kadar güzel yerler varken, niçin bu kayalık yeri seçtiniz? "

- "Benim milletim Keles'tir (çalışkandır), ekmeğini taştan çıkarır" cevabı üzerine bölgenin adı Keles olarak kalır.

Kesin olarak ne zaman kurulduğu bilinmemekle birlikte, tarihçesinin, milattan önceki dönemlere kadar uzandığı tahmin edilmektedir. Oğuz Türklerinin gerçek yurtları olan Anadolu'ya doğru göçleri sırasında yerlerinden oynayan, Hazar Denizinin güney eteklerinde yaşayan Keles Kenti Oğuz Türkleri ve göçleri bugünkü yurtları olan bölgeye yerleşmişlerdir. Belenören, Kıranışıklar ve Kıpçakçaya benzeyen "büyükbalık kemiği" anlamına gelen Gelemiş köylerinin adları da zamanında buraya gelen Türkler tarafından eskiden geldikleri bölgelerin adlarını yeni yerleştikleri bu bölgelere ad olarak verdikleri kaynaklarda da belirtilmektedir. 1300 yıllarına doğru buralara gelip yerleşen Oğuz Türklerinin torunlarıdır. Gelemiş, Kocakavacık, Güvenli ve Sorgun Oğuzların ilk yerleştikleri dağ köyleridir.

Keles ve civarı milattan önceki devirlerden itibaren çeşitli devletlerin hâkimiyeti altına girmiştir. Yöre, Etilerin, Friglerin, Lidyalıların, Bitinyalıların, Romalıların ve Bizanslıların hakimiyetinden sonra ilk kez 1075 yılında, Anadolu Selçukluları döneminde Türklerin eline geçmiş, ancak 1097 yılındaki I. Haçlı Seferi sonunda Bizanslılarca geri alınmış ve bundan sonra da Osmanlılara kadar Bizans sınırları içinde kalmıştır.

Keles ve civarında, eski uygarlıklara (özellikle Roma, Bizans) ait süs eşyası, sikke-para, mühür, erzak küpü vs. gibi küçük eşya ile kilise, tapınak, hamam gibi bina kalıntısı oldukça fazladır.

Eldeki bulgulara göre, en eski yerleşim yerleri; Belenören, Akçapınar ve Uzunöz köyleri arasındaki bölge, Küçükçavacık Mahallesi civarı ve Baraklı Köyü civarıdır. Yapılan araştırmalar neticesinde bu bölgenin Roma Devri olarak adlandırılan dönemde (M.Ö. 395- M.Ö.65) Kral Yolu denilen işlek ve önemli bir ticaret yolu üzerinde bulunduğu tespit edilmiş,

ayrıca Kocasu'ya hakim bir tepe üzerinde oldukça büyük bir tapınağın varlığı ortaya çıkarılmıştır.

M.S. 548'de yaygın bir vebadan sonra yöre önemini yitirmiş ve kent terk edilmiştir. Ancak Uludağ'ın, keşişler için önem kazanması ile Keles'e canlılık gelmiştir. Osmanlı Beyliği'nin kurulduğu XII. yüzyılda, göçmen Yörük boyları bölgeye gelip yerleşmiştir. Moğol istilasından kaçarak Anadolu'ya göçen Türk boyları, Selçuklu İmparatorluğu idaresinde uç beyliği olarak Karacadağ yöresine yerleşmişler, beylik genişleyince Keles ve civarındaki yaylalar yazlık olarak kullanılmıştır. Yunan işgali sırasında ilçe büyük zarar görmemiş, Kelesli milisler, Kurtuluş Savaşı'nda büyük yararlılık göstermiştir.

XIII. yüzyıl başlarında Anadolu'ya gelen Türk boylarından Oğuzların Kayı boyuna mensup Ertuğrul Gazi ve ona bağlı Yörük aşireti, Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubad tarafından kendilerine Söğüt yaylak, Domaniç kışlak olarak verilmek suretiyle, Ankara'nın batısına Karacadağ denilen bölgeye yerleştirilmiştir. Bu şekilde, Anadolu'nun Bizans sınırına yerleşen Ertuğrul Gazi burada fetihlere başlamış ölümünden sonra oğlu Osman Gazi'de bu fetihleri devam ettirerek geniş bir bölgeyi yurt edinmiştir. Bu dönemlerde Keles ve civarı da Osmanlıların hâkimiyetine geçmiştir.

Orhan Bey döneminde, Osmanlı topraklarına katılan köy, zamanla eski gücünü yitirmiştir. Keles bölgesi önce Turgut Alp tarafından, 1326 yılında egemenlik altına alınmıştır. Sultan I. Murad'ın vakıf köyüdür.

1953'de ilçe olmuştur. 1868-1882 arasında bir süre Bursa merkez kazaya bağlı nahiye yapılmış, sonra yeniden Adranos/Orhaneli kazasına bağlanmıştır,

Keles, uzunca bir süre "Cebel (Dağ)" ya da "Cebel-i Cedîd (Yeni dağ)" nahiyesi olarak anılmıştır, 1868-1882 arasında bir süre Bursa merkez kazaya bağlı nahiye yapılmış, sonra yeniden Adranos/Orhaneli kazasına bağlanmıştır, 1953'de ilçe olmuştur.

COĞRAFİ DURUM

Keles, Bursa ilinin, merkeze 56 km. uzaklıktaki bir ilçesidir. Doğu ve kuzeydoğuda İnegöl, güneydoğuda Kütahya, güneyde Harmancık, batıda Orhaneli, kuzeyde ise Bursa merkez ile çevrilidir. İlçenin yüzölçümü 640 km², rakımı 1060 m civarındadır. Keles Deresi vadisinde kurulmuştur. Keles Deresi, Uludağ-Eğriöz Dağları arasındaki platoyu yaran Kocasu Çayı'nın bir koludur. Batıdan Hüseyin Alanı Geçidi ile Bursa'ya, doğudan Tepel Geçidi ile İnegöl'e bağlanır.

Keles ilçesinde, Marmara ve Ege bölgelerinin geçiş iklimi hâkimdir. Marmara Denizi'ne yakın olmakla beraber Uludağ, deniz etkisinin içerilere kadar sokulmasını önler. Bu yüzden bölgede ılıman iklim ile karasal iklim arasında bir geçiş iklimi hüküm sürer. Yazları sıcak, kışlar uzun ve sert geçen bir iklim yapısına sahiptir. Yağışlar daha çok kış ve bahar aylarında görülür. Kışın yağış genellikle kar şeklindedir.

Keles ve civarı yeraltı kaynakları ile endüstriyel hammadde bakımından oldukça zengin olmasına rağmen bu kaynakların çoğu ekonomik olmadıkları gerekçesiyle işletilmemektedir. Yörenin en zengin maden yatağı Harmanalanı Köyü yakınlarındaki linyit ocağıdır. Davutlar Köyü civarında da oldukça büyük linyit rezervi bulunmaktadır. Ayrıca Alpagut Köyü'nde kalsit, Gelemiş Köyü'nde molibden, Kozbudaklar Köyü'nde krom ve mermer yatakları tespit edilmiştir. MTA tarafından yapılan araştırmalarda yörede; doğal gaz, magnezyum, bakır, demir, boraks ve volfram madenlerine de rastlanmıştır.

Keles'e bağlı 36 köy bulunmaktadır. Bunlar; Akçapınar, Alpagut, Avdan, Baraklı, Basak, Belenören, Bıyıklıalan, Çayören, Dağdemirciler, Dağdibi, Davutlar, Dedeler, Delice, Denizler, Domal, Durak, Düvenli, Epçeler, Gelemiş, Gököz, Harmanalanı, Harmancık, Haydar, Issızören, Karaardıç, Kemaliye, Kıranışıklar, Kocakavacık, Kozbudaklar, Menteşe, Pınarcık, Sorgun, Uzunöz, Yağcılar, Yazıbaşı, Yunuslar köyleridir.

SOSYAL DURUM

İlçe halkının büyük bölümü geçimini tarım, hayvancılık ve orman ürünlerinden sağlamaktadır. Tarım ürünleri içerisinde en önemli gelir kaynağını buğday, arpa, nohut, çilek, kiraz, vişne, tütün, nohut, anason gibi ürünler oluşturmaktadır. Arazinin dağlık ve engebeli olması tarımda verimi azaltmaktadır. Verimli tarım ancak Nilüfer Çayı vadisi ve Kocasu Irmağı vadisinde yapılmaktadır. Yörede küçük ve büyükbaş hayvancılık da yapılmakta olup en fazla kıl keçisi ve koyun yetiştirilir. Son yıllarda süt sığırcılığına önem verilmiş, ithal ineklerle verim ve kalite arttırılmıştır.

Keles ilçesi, Bursa, İnegöl ve Tavşanlı gibi Türkiye'nin gelişmiş endüstri bölgelerine çok yakın bir konumda olmasına rağmen ekonomik bakımdan olması gereken seviyeye ulaşamamıştır. Bu konuda toprak ve iklim yapısının elverişsiz olması, kamu yatırımlarından yeterli düzeyde istifade edememesi ve özel sektörü yatırıma teşvik edecek altyapının bulunmaması çok önemli bir etkidir. İlçe, genel itibariyle ekonomik bakımdan gelişmemiş olduğu için sosyo-kültürel açıdan da geri kalmıştır. Bunun doğal sonucu olarak yörede işsizlik had safhaya ulaşmış, genç nüfusun hemen hemen tamamı çevre il ve ilçelere göç etmiştir. El sanatları dalında küçük çapta faaliyet gösterilen havlu, halı ve kilim dokumacılığı, demircilik, tüfekçilik, bakırcılık ve kalaycılık diğer geçim kolları arasında sayılabilir.

TURİZM

Tarihi ve doğal güzellikleri ile Keles önem taşımaktadır. Keles yöresi Antik çağda Bursa ve çevresindeki önemli kutsal alanlardan birisidir. Antik çağda Olympos adı ile anılan bu bölgede önemli kutsal alanlar bulunuyordu. Dağ yöresinde turizme katkıda bulunabilecek ve turizm açısından değerlendirilebilecek yerler ve etkinlikler; I. Murad Camii ve Hamamı, Zeus Kersullos Tapınağı, Yakup Bey Hamamı, Hereke Ilıcası, Haydar Ilıcası, Kocayayla, Kendir, Gelemiş, Sorgun ve Alaçam yaylaları vardır.

Osmanlı Döneminde, dağ yöresi ile en fazla ilgilenen padişah I. Murad olmuştur. Dağ yöresindeki birçok köy, Sultan I. Murad Hüdavendigâr'ın vakıf köyüdür.

Keles'te şimdiki Yeni Cami'nin olduğu yerde eskiden Hüdavendigâr Camii ve Sıbyan Mektebi bulunmaktaydı. 1870'li yıllarda çıkan bir yangında tarihi Hüdavendigâr Camii de zarar görmüş, daha sonra tamir edilerek 1970 yılına kadar kullanılmıştır. 1970 yılında yıkılıp yerine yeni bir cami yapılmıştır. Bunların yanı sıra I. Murad tarafından, Keles'e, 2 hamam, 2 mahalle mektebi ve bir kervansaray yaptırılmıştır.

Keles'in Akçapınar ile Belenören köyleri arasındaki Tazlak Tepesi'nde Roma Döneminden kalma Zeus Kersullos tapınağı ve yerleşim birimi, aynı köylerin yakınında Manastır denilen tepede bir tapınak, Kemaliye köyünde Kızılkilise denilen bir tapınak ve Boğacık mevki altında Kilisecik denilen yerde küçük bir tapınak vardır. Uzunöz, Alpagut ve Hereke (Çayören) köylerinde de tarihi kalıntılar vardır.

Keles ilçe merkezinde, Osmanlı döneminden kalan tek eser, Yakup Çelebi Hamamı'dır. Hamamın bir soğukluğu ve iki halveti arka kısmında ise külhan bulunmaktadır. Hamam son yıllarda restore edilmiştir.

Hereke (Çayören, Heracles) köyü yakınlarında Kocasu nehrinin kıyısında Hereke Ilıcası bulunur. Kayaların arasından çıkan bu şifalı su ılık olup deri, romatizma ve mide hastalıklarına iyi gelmektedir. Ayrıca Haydarköyünde doğal bir sıcak su kaynağı olan Haydar Ilıcası vardır.

Keles ormanları, kamp ve doğa yürüyüşleri için gayet uygundur. İlçe merkezine 5 km mesafedeki "Kocayayla" doğal manzarası ile eşsiz bir orman içi, Bursa'nın en ünlü piknik ve mesire yerleri arasındadır. Ulu çam ağaçlarının içinde yer alan bu yayla, çadır turizmi, kampçılık, trekking gibi doğa sporları için ideal bir mekandır. Yayla, bol oksijenli temiz havası ile kalp, verem, akciğer, astım, anemi ve benzeri hastalıklar için tavsiye edilen nitelikler taşımaktadır. Her yıl yaz aylarında "Kocayayla Şenlikleri" burada yapılmakta ve şenlikler ilçeye büyük canlılık getirmektedir.

Yazın gelişi Yörük için en önemli bayramdır. Bu nedenle Orta Asya'dan beri yazın müjdecisi olan hıdrellezde tüm Yörükler bir araya gelip kurbanlar keser, dualar eder, yemekler yer, oyunlar sergiler, at koşturur, cirit oynar, gençler güreş tutar, ozanlar atışır, topluca bayram yaparlarmış. Aynı zamanda bilge ve ulu kişilerin mezarlarının ziyaret edildiği, "toy" adı da verilen bu şöenler Şamanist gelenekleri içeren umumi bir kurban ziyafeti şeklinde gerçekleşir, katılan tüm Türk boylarına kurbandan birer parça verilirmiş. Ayrıca, artık yaylalara çıkılacağı için insanlar 5-6 ay gibi uzun bir süre birbirini göremeyeceklerinden bu şöenler bir nevi "helalleşme" görevi de görürmüş.

DÜĞÜN ADETLERİ

Köy delikanlısı, göz koyduğu kıza şeker ve leblebi gibi çerez gönderir. Kızın da gönlü varsa, bunları alır. Bu iş aileler tarafından da uygun görülürse, kız ile oğlan tokalaştırılır ve söz kesilir.

Samen

Eğer evlenme çağına gelmiş kızlar ve erkekler kendilerine gönüllerince eş bulamamışlarsa, bir kadın kız aramaya gider. Bu kadına “samen” adı verilir. Samen, köy köy dolaşarak evlenecek delikanlıya kız bulur.

Evliliğin ve düğünün ilk basamağı olarak erkeğin, evlenmek istediği kız için önce dünür göndermesi ve onu ailesinden istetmesi gerekir. Dünürlüğe yani kız istemeye, hayırlı olsun diye cuma akşamı gidilir. Dünürlüğe gidildiğinde kapının arkasında künye (toz, çerçöp) yoksa o kız iyidir. Kadının temiz olup olmadığı ise ocağın başından belli olur. Ocağı temizse, o kadın temiz ve düzenlidir. Kız tarafı, gelen dünürleri iyi bir şekilde karşılar, onlara ikramda bulunur. Kızın rızasını, aile büyüklerinin fikirlerini almak için herhangi bir cevap vermeden, misafirler gönderilir. Kız razı olduğunda, oğlan tarafına cevap gönderilir. Böylece "söz kesilmiş" olur.

Çıkı değiştirme

Söz kesildikten birkaç gün sonra, (genellikle pazar veya perşembe akşamları) oğlan tarafının erkekleri (baba, amcalar, dayılar, eniştelere v.s) kız evine “çıkı değiştirmeye” giderler. Evliliğin bereketli olması için çıkılara, oğlanın veya babasının kendi mahsulü olan buğday, tarafların ağız tadıyla geçinmeleri için şeker, helal rızıkla yaşamaları için ekmek, bez, mendil v.s. konur. Kız tarafınca çıkının içindekiler aynıyla değiştirilerek iade edilir. Buğdaya karşılık buğday, şekere karşılık şeker, beze karşılık bez konularak geri verilir. Buna aynı zamanda “bez değiştirme” de denir.

Bez değiştirildikten birkaç gün sonra da oğlan tarafının kadınları çıkılara çeşitli hediyeler doldurarak “gelin görmeye” gider. Aynı şekilde kız tarafının kadınları da gelen çıkılara, helva ve gözleme koymak suretiyle “güvey görme” ye giderler. Bu sırada karşılıklı yüzük de takılır ve taraflar nişanlanmış olur. Ancak son zamanlarda bundan ayrı olarak özel bir nişan merasimi yapılmakta yüzükler bu sırada takılmaktadır.

Nişan ile düğünün arası iki ya da üç yıl sürebilir. Maddi sorunlar, damadın askere gitmesi vb. sebepler düğünü geciktirebilir. Nişan ile düğün arasına rastlayan dini bayramlarda erkek evi, kıza hediyeler alır ve genellikle bayramın üçüncü günü kız evine gidilir. Heybeye konulan hediyeler, tek tek çıkartılır ve kimin tarafından geldiği de belirtilerek kıza sunulur.

Kadınlarla erkekler, ayrı odalarda kendi aralarında geç saatlere kadar söyleşirler,

eğlenirler. Nişandan yaklaşık 6 ay sonra oğlan tarafı “el öpme” merasimi düzenler. El öpmeye konu komşu, eş dost kapı kapı dolaşarak davet edilir. Bu merasimde gelin, tüm davetlilerin elini öper ve hediyeleri kabul eder. Gelin ortaya oturtulur ve gelen hediyeler bir “dellal/tellal” tarafından gelinin üzerinde dolaştırılır ve hediye getirenin adı söylenir. “Artmak” denilen bu olaydan sonra yemekler yenip, oyunlar oynanır.

El öpmeden sonra, düğüne kadar herhangi bir eğlence yoktur. Yalnız kız ve oğlan tarafları arasında birbirini daha yakından tanımak ve samimiyeti pekiştirmek amacıyla çeşitli vesilelerle gidip-gelmeler ve hediyeleşmeler devam eder. Düğün tarihi bir ay önceden kararlaştırılır ve düğün, minareden ilan edilerek tüm halk davet edilir. Ayrıca düğünden birkaç hafta önce taraflar “okunculuk” göndermek suretiyle kendi akrabalarını, komşularını düğüne davet ederler. Erkek evi, yakın akrabalarının erkekleri ile birlikte köydeki evlerini dolaşır. Her eve bir tutam şeker sunulur. Düğün günü bildirilerek düğüne çağrı yapılır. Bu arada kız evi, kadın akrabaları ile birlikte, şeker ya da küçük pideler dağıtarak konuklarını, düğün gününden bir gün önce yapılacak olan kına gecesine çağırır. Yakın akrabalara pidelerin büyüğü verilir.

Çember Bürütme Asma

Düğünden 15-20 gün önce, “Çember bürütme asma” yapılır. Kız ve erkek evinin yakınları, erkek evinin çağrısı üzerine, kız evinde toplanırlar. Bu toplantı yalnızca kadınlar içindir.

Gelin, odanın ortasına sağdıçıyla birlikte oturtulur. Gelin ve sağdıçı yere doğru eğilirler ve üstleri örtülür. Böylelikle gelen hediyeleri görmezler. Misafirler getirdikleri hediyeleri bürütmeciye verir ve bürütmecide genellikle çevre, çember, oyalı yazma, pullu yazma ve yemeniden oluşan bu hediyeleri sesli şekilde kimden geldiğini söyler. Bürütme bittikten sonra yöresel oyunlar oynanır. Eğlence bittikten sonra, gelen hediyeler tavandaki çivilere asılır. Kına akşamına kadar da indirilmez.

Yalancı Kına

Gelini eğlendirici amaçlı kına “yalancı kına” yapılır. Yalancı kınaya, gelinin yakın çevresi ve arkadaşları çağrılır. Kınaya çağrılanlar kız evinde, kız evi küçükse yakın akrabalarından birinin evinde toplanırlar. Yöresel oyunlar oynanır ve misafirler evlerinden getirdikleri kınayı gelinin ellerine sürerler. Ertesi gün sabah erkenden, eller köy alanındaki çeşmede yıkanır. Yalancı kınada duruma göre bazen kına yakılmaz. Düğünden bir hafta önce gelin, baba evinde çeyizini serer ve eşe dosta gösterir. Düğün başlamadan önce Perşembe günü akşamı oğlan tarafının daha önce aldığı ve gelinin düğünde giyeceği tüm elbiselerle birlikte babasına, dedesine, amcalarına ve erkek kardeşlerine düğünde giymek üzere ayakkabı götürülür. Buna “küsteci” denir.

Yörede eskiden düğünler, üç gün üç gece sürermiş. Birinci gün cuma günü, akşamüstü davullar çalınır, oğlan evine bayrak asılır, yemekler yapılır, gelen misafirlere yedirilir, “**Danışık**” yapılırmış. Cuma günü yani ilk gün düğüne gelen misafirler, köyün girişinde tüfek atarlar veya ateş yakarlarmış. Böylece geldiklerini belli ederlermiş. Civar köylerden gelen misafirler, evlere götürülür buna “konak salma” denirmiş.

Damadın sağdıçısı da davulcularla birlikte davul çalarak gelenleri karşılar ve düğün evine getirirmiş. Düğüncüler, oğlan evinden tavuk alıp bir eve giderler ve tavuğu burada pişirtip yerlermiş. Düğünün birinci günü akşama kadar yemek hazırlıkları yapılırmış. Sabahtan etli yemek için hayvanlar kesilirmiş. Aynı gece damadın arkadaşları kendi aralarında bir eğlence tertip ederler davul eşliğinde oynar, düğün evinin sunduğu içecekleri içerlermiş. Cumartesi günü sabah ağırlıklar hariç kızın çeyizi oğlan evine götürülür ve oğlan evine serilir. Çeyizi götürülenlere yemek verilir, kadınlar da çeyize bakmak için çağırılırlar. Bugün davetlilerde, hediyeleriyle düğüne gelmeye başlar. Öğleden sonra gelin ve arkadaşları “**gelin hamamına**” gider.

Düğün sırasında misafirler için civar köylerden yatak, yastık ve yorgan toplanırmış. Kadın konağı ayrı, erkek konağı ayrı olurmuş. Her gelen köylü, köy köy konaklara ayrılır ve buralarda misafir edilirmiş.

Has Kına

Düğünden bir önceki gün, cumartesi akşamı, kadınlar arasında kız tarafının tertip ettiği kına gecesi “**Has Kına**” denilen eğlence yapılır. Bu sırada geline ve yakın arkadaşlarına kına yakılır. Türküler söylenir, bakır eşliğinde oyunlar oynanır. Erkek evi, başlarına takmaları için kınaya çağırdığı akrabalarına gündüzden bir tutam tel gönderir. Erkek evinde toplanıldıktan sonra, topluca kız evine gidilir. Giderken pide, hamur, tarhana gibi yiyecekler götürülür. Erkek evinden gelenlerin başlarında tel bulunurken, kız evindeki misafirlerin başında yoktur. Gelin ve sağdıçısı ayakta beklerler. Erkek evinin yengeleri yöresel oyunlar oynarlar. Bir süre sonra, erkek evinin yengeleri yakın köylerden gelen misafirlerle ilgilenmek üzere erkek evine dönerler. Gece yarısına doğru, geline kına yakmak üzere yengeler kız evine tekrar gelirler. Kına evine gelen misafirler, yengeler, gelin ve sağdıçısı oyunlar oynarlar. Gelin kendinden küçük olsun, büyük olsun herkesin elini öper. Gelin bir yastığa oturtulur, kız evinden ve erkek evinden birer yenge gelinin elinin ayasına (avucunun ortasına), üstten parmak kıvrımlarına ve bileklerine, bir de ayak parmaklarına ve topuklarına kına yakılır. Gelinin bir gün önceden saçları kesildiği için, saçlarına da kına yakılır. Gelini duygulandırıcı ve övücü maniler söylenir, Buna “**övme**” denir. Kına yakıldıktan sonra tekrar oyuna devam ederler. Kadınlar dağıldıktan sonra da gelin ve

arkadaşları gece geç saatlere kadar eğlenirler. Gelin, erkek evine gitmek için artık hazırdır. Ertesi gün çalgılarla birlikte gözyaşları içinde baba ocağından ayrılacaktır.

Düğünün en önemli günü pazardır. Sabahın erken saatlerinden itibaren gelmeye başlayan misafirleri, damadın babası karşılar, hediyelerini kabul eder. Gelen misafirlere yemek ve çay ikram edilir. Damadın arkadaşları türküler söyler, oyunlar oynar. İkindiye doğru, gelini almak üzere oğlan evinden kız evine “gelin alayı” gelir. Oğlan tarafının büyükleri ile birlikte damadın arkadaşlarının ve misafirlerin bulunduğu alayın en önünde bayrak taşıyan bir delikanlı bulunur.

Gelin Göçürme, Gerdek Töreni, El Öpme

Kızın kapısının önüne bayrak ya da bir bez asılır. Bu arada kızın çeyizi de kapı önüne çıkarılır. Cumartesi günü oğlan evine getirilmeyen ağır çeyiz eşyaları da (sandık, halı, kilim vs.) gelin alayıyla birlikte götürülür. Baba evinden son kez ayrılan ve davulların çaldığı “**Cezayir türküsü**” eşliğinde, kayınpeder tarafından babasından teslim alınan telli duvaklı, üç etekli ve fesli gelin, kendisi için hazırlanan ata bindirilir. Gelinin baba evinden alınması sırasında, kayınpeder tarafından orada bulunan kalabalığın üzerine üzüm, şeker, bozuk para gibi küçük şeylerden oluşan “**saçı**” serpilir. İnsanlar bunlardan kapmak için adeta birbiriyle yarışır, bu “**darı kapma**” anlamı taşımaktadır. At üzerinde damat evine götürülen gelinin yanında 7 gelin ve 7 at olur, bunlara “**Gelin avcısı**” denir. Oğlan evine giden gelin alıcılarını, kız tarafı doyurur.

Alay daha sonra davul-zurna eşliğinde, oğlan evine gelir. At ile güvey evine giden kız, attan yengeler tarafından indirilerek odasına götürülür. “Koltuk” denen bu merasim sırasında da damadın annesi saç serper. Koltuktan sonra sağdıç tarafından damada ve geline şerbet ikram edilir ki bunun anlamı “ağız tadı ve evliliğin akılcı olmasıdır”.

Gelin eve girmeden önce babasından bir armağan istemeye zorunludur. Bu at, tarla, değerli takı gibi şeyler olabilir. Konukların önünde az bir para karşılığında satın alınır. Gelin eve gelince konuklara çeyizden armağanlar dağıtılır. Ayrıca yemek yedirilir. Gelinin bindiği ata ilk binen genç, at üzerindeki heybeyi ve iki çevreyi almaya hak kazanır.

Akşam namazından sonra düğün evine yakın bir yerde toplanan aile büyükleri, mahalle hocası eşliğinde dualarla sembolik olarak damadı yeniden giydirir. Ancak giysinın düğmeleri iliklenmez. “**Güvey giydirme**” denen bu merasim sırasında damat hazır bulunanların hepsinin elini öper, eli öpülen kişi de damada para verir. Kız evinden gelen yemekler yenildikten sonra, topluca yatsı namazına gidilir. Damatla sağdıç en arka safta durarak namazı eda eder. Artık bu namazın bir adı da “**güvey namazı**”dır. Namazdan sonra cemaat, dağılmadan tekbirlerle “**güvey salmak**” üzere düğün evine gelir. İmamın yaptığı kısa duanın ardından, babasının ve

birkaç yakın akrabasının elini öpen damat hızlıca gerdek odasına doğru koşar. Çünkü bilir ki ağır davranırsa arkadaşlarının yumruklarına hedef olacaktır. Gerdek odasına giren damat kapı eşiğindeki su dolu tası ayağıyla devirir. Bunun anlamı da “**evliliğin su gibi akıcı ve bereketli olması**”dır. Gerdek esnasında evde sağdıçtan başka kimse kalmaz, bu arada sağdıca kız evinden çiki ile gelen tavuk-pilav ikram edilir.

Pazartesi sabahı yine davulların çaldığı Cezayir türküsü eşliğinde “**güvey kaldırılır**”. Sağdıç ve damadın diğer arkadaşları türküler söyleyip, oyunlar oynayarak damadı bekler. Damat kalkıp hazırlanarak arkadaşlarına katılır.

Pazartesi artık düğünün son günüdür ve öğleden sonraki “paça” töreniyle düğün sona erer. Yörede cuma günü damada, cumartesi günü geline, pazar günü kayınpedere, pazartesi günü ise kaynanaya mal olmuştur. İlk üç gün geri planda kalan kaynana, paça gününde ön plana çıkmanın mutluluğunu yaşar. Kaynana, geliniyle birlikte misafirleri karşılar ve hediyeleri kabul eder. Gelin almanın hazzıyla, mutlu ve gururludur, mutluluğunu tören sonunda oynayacağı oyunla da dile getirir. Paça gününde, gelinin çeyizi de misafirlerin ziyaretine ve beğenisine açık tutulur. Gelin, iki gün önce baba evinde kına merasimi sırasında karşıladığı misafirleri bu sefer gelinliğiyle yeni evinde karşılamaktadır. Düğünün son eğlencesi olan paçanın amacı “**iffetini ve namusunu bugüne kadar tertemiz saklayan gelini tebrik etmektir**”. Ayrıca düğüne ve kınaya gelemeyen misafirlere bir fırsat daha tanınmış olur. Onlar da hediyeleriyle birlikte paçaya katılırlar. Gelenlere yine yemek ikram edilir. Çalgılı türkülü oyunlardan sonra, tören sona erer dolayısıyla düğün de bitmiş olur. Bir hafta ya da bir ay sonra oğlan, kız evine el öpmeye gider. Önce kız evi oğlan evini, sonra da oğlan evi kız evini yemeğe davet eder.

DOĞUM VE ÇOCUKLARLA İLGİLİ ADETLER

Çocuk doğar doğmaz, çocuğun tatlı dilli olması için ağzına bir parmak bal sürülür. Loğusa kadın üç gün süreyle su içmez. Çocuğu yaşamayan kadınlar, 40 gün loğusanın yanına gelemmez. Loğusa kadının ilk yemeği pekmez ya da bal ile karıştırılmış tereyağıdır.

Yörede, yeni doğan çocuklar genellikle 6 aya kadar adsız kalırlar. Ondan sonra çocuğun babası bir koyun keser ve komşuları çağırarak onlara, yedirir içirir. Yörede, doğumu takip eden üçüncü veya beşinci günü ailenin en yaşlı erkeği tarafından her iki kulağına ezan okunmak suretiyle çocuğun adı konulur.

İlk kırk gün içinde konu-komşu, anneyi ve bebeği görmeye, tebrik etmeye gelir. Gelenlere önce yemek ardından tarçın, zencefil, karanfil v.s. bitkilerden yapılan lohusa şerbeti ikram edilir. Anne ve bebek için çorap, tatlı, yemiş, yazma, basma ve para gibi çeşitli hediyelerin de getirildiği bu ziyarete “**çocuk gutlama (kutlama)**” denir. Loğusaya verilen hediye paraya da “**göğün akçası**” denir.

Kırkı çıkmadan anne ve bebek kesinlikle odada yalnız bırakılmaz, aksi halde “**al basacağına**” inanılır.

Doğumdan 40 gün sonra “**kırklama**” yapılır ve çocuğun kırkı çıkarılır. Loğusanın niyetine 40 adet küçük taş yıkanarak mezarlara atılır. Bu geleneğe “kırklama” denir. Ayrıca bir kovanın içine gümüş bir yüzük atıldıktan sonra, üstünden hafifçe kırılıp içi boşaltılmış yumurta kabuğu ile kovaya kırk defa su konur. Dua yapıldıktan sonra kovadaki suya çocuğun yıkanmasına yetecek kadar sıcak su ilave edilir ve bu suyla çocuk abdest aldırılarak yıkanır. Kırklamadan sonra bebek ve annesi birkaç gün yakın akrabalarını ziyarete giderler. Buna “**kırk uçurma**” denir.

Çocuğun ilk dişini gören kişi ona bir hediye almak mecburiyetindedir. Ayrıca ilk dişin çıkmasından sonra “**diş buğdayı**” yapılır ve eşe-dosta gönderilir. Emeklemeye başlayan çocuk için de “**ayak bohçası**” yapılır.

Erkek çocuklar genelde, 5-6 yaş civarında düzenlenen bir merasimle sünnet ettirilir. Sünnet cemiyetine davet edilecek kimseler de düğünlerde olduğu gibi mendil, yazma, havlu v.s. hediyeler gönderilerek okunur. Sünnet merasimi ortalama iki gün sürer. Davetliler birinci gün gelmeye başlar, çocuk ikinci günü öğleye doğru sünnet edilir. Sünnetin akabinde mevlit okunur. Aynı günün akşamı kadınlar kendi aralarında “**kına**” eğlencesi yaparlar. Misafirlere yemek ve şerbet ikram edilir.

GİYİM-KUŞAM

İnsanoğlunun önemli ihtiyaçlarından biri olan giyinme gereksinimi, vücudunu korumak ve saklamak içgüdüğü ve isteğiyle başlamıştır. Ancak geçmişten günümüze çeşitli doğal, toplumsal, etik değerlerin etkisiyle biçim değişiklikleri göstererek bugüne kadar ulaşmıştır. Bu değişiklikler, ait olduğu toplumun folklorik, sosyo-ekonomik yapısı, yaşanan coğrafya, kullanılan malzeme, iklim gibi nedenlerle oluşmuştur.

İnsanoğlunun giyinme tarihine bakıldığında ne zaman giyinmeye başladığı konusu net olarak bilinmemekle birlikte, Paleolitik dönemlere kadar uzandığı tahmin edilmektedir. İnsanlar giyinmeye başladıktan sonra toplumun etkisiyle giysilerini ona göre şekillendirmeye

başlamıştır. Böylelikle giysi, kişinin tabiata karşı örtünmesi yanında kültürünü de yansıtır bir özellik kazanmıştır. Giyim, milli kültürün bir parçasıdır, o ülkenin karakterini, özelliklerini yansıttığından her toplumun vazgeçilmez bir kültür ögesidir. Her çağın, her milletin ekonomik, kültürel, siyasal şartlarından etkilenerek çok eski çağlardan günümüze kadar toplum hayatında birçok değişiklikler göstererek bu günkü durumuna gelmiştir. Her ulusun yaşam biçimi ve doğa şartlarından etkilenen giyim, birbirinden farklı özellikler gösterir ve her milletin kendine özgü kültürleri, gelenekleri ve geleneksel giyimleri vardır.

En küçük giysi çeşidini bile süsleyen Anadolu kadını, sevincini, üzüntüsünü, özlemine, öfkesini kısaca tüm duygularını yansıttığı el emeği, göz nuru dökerek yaptığı giysilerle süsleme ve süslenme konusunda oldukça başarılı olduğunu göstermiş ve bizlere zengin bir kültür mirası olarak bırakmışlardır.

Tarihi ve kültür zenginliklerinin yanında, giyim-kuşam konusunda da zengin bir birikime sahip olan Keles halkının törenlerinde, gelenek ve göreneklerinde eski yaşantılarını görmek mümkündür. Atalarının kültür mirasını yaşatan Keles, bilhassa folklor yönünden zengin değerlere sahiptir. Aslı asırlar öncesine dayanan, Keles yöresinde kullanılan desenler, işlemler, süslemeler, renkler ve aksesuarlar, Keles yöresi insanların milli duygu ve düşünce ve becerilerini sanata yansıttıklarını anlatmaktadır. Ayağındaki çorabın motiflerinden, başındaki yazmaya kadar giyim parçalarının anlamı vardır. Zira her desen ve işleme kültür mirasımıza dayalı bir anlam ifade eder. Bu desenler üzerinden asırlar geçmesine rağmen silinmemiş, ülke kültürünün bir parçası olmuştur.

Kadın, giyim-kuşam özelliklerini başlık, giysi ve aksesuar olarak üç bölümde incelemek mümkündür.

GELENEKSEL KADIN GİYİMLERİ

Keles yöresi giysilerini şöyle gruplayabiliriz;

Başa Giyilenler : Üç maldinli fes, pullu bez (çekingeç, al bazı, grep-gelin alı)

İçe Giyilenler : Göynek, paçalıklı don, şalvar

Üste Giyilenler : Üç etek entari (zıbın), sıktırma (sıkma), kapatma, cepken (güdük), önlük (fita-futa), arkalık, kuşak.

Ayağa Giyilenler : Çorap, yemeni (ayakkabı), çarık.

Aksesuarlar : Tokalı kemer, Çingilli bağlama (paralı makrame), gıdıklık (gerdanlık), hamaylı, beşibiryerde, çakı zinciri, dizge (çizge), belik (ardsaç), kaşık.

BAŞA GİYİLENLER

Anadolu, coğrafi konumundan ötürü pek çok kültürü bünyesinde barındıran homojen bir yapıya sahiptir. Bu kültürel zenginlikten, giyim ürünleri ve tarzları da etkilenmiş, dünyanın hiçbir yerinde rastlanmayacak ölçüde bir çeşitlilik oluşmuştur. Orta Asya ve Anadolu tarihi boyunca Türk kadınları, her zaman güzel görünmek için en iyi şekilde giyinmiş ve süslenmiştir. Türk kadınının çok çeşitli form ve ölçülerde kullandıkları kültür hazinemizin bir kolu haline gelmiş olan kadın başlıkları, yüzyıllar öncesinden günümüze kadar Anadolu'nun hemen her bölgesinde ortak bir gelenek olarak kullanılmıştır.

Türk kadınları, tarihin her döneminde birbirinden farklı, gösterişli ve değişik isimlerle anılan başlıklar kullanmış, saçlarını aksesuarlarla süslemişlerdir. Bazen sade bazen de gösterişli olan bu başlıklar, giyim-kuşama uygun olarak kullanılan çok önemli ve vazgeçilmez bir aksesuar haline gelmiş, giyilen giysinin rengine, şekline ve dokuma türüne göre çeşitlilik gösterirler. Giyim şekilleri, iklim şartlarının da etkisi altında bulunmakla birlikte, Anadolu kadını önce baş güzelliğine önem vermiş, süslemeye başından başlamıştır.

Başlık

Başı korumak amacı ile süslemeli ya da sade olarak hazırlanan giysi parçasıdır. Her ne kadar bazı başlıklar, başı dış etkenlerden korumak amacıyla kullanılsa da sosyal durumu belirlemek, güzel ve farklı görünmek için bazı semboller ve süslerle birlikte kadın ve erkeklerin kıyafetlerini tamamlamak amacı ile de kullanılır. Yüksek sınıfa mensup kadınlar, başlıklarını sorguç, enselik, baş iğnesi ve çeşitli mücevherlerle süslerken sıradan kadınlar bunu boncuk, kuş tüyü, renkli mendil veya tülbentlerle yapmışlardır. Başlık, bölgelere ve giyen kişinin durumuna göre, ister altın, ister gümüş veya boncuklarla süslenmiş olsun, gerek kız, gelin, yeni evli kadın, gerekse dul veya yaşlı kadın başı olarak düzenlensin, hepsinde esasta birlik vardır.

Kadının sosyal statü, ekonomik güç ve el becerisinin bir göstergesi olarak süslenen başlıklar, Anadolu kadınının, duygu ve düşüncelerini ifade ettiği sessiz dilidir. Genç kız, yeni gelini, yaşlısı, yeni evli kadını, dudu, evlenmek isteyen dudu, çocuklu kadını, sözlüsü, gurbette yavuklusu olanı ve oğlu askere gitmiş ana ile dini inançları, batıl inançları tarikat ayrılıklarını ve daha pek çok özelliği baş süslemeleri ile dile getirmektedir. Kimin evli, kimin bekar olduğu ya da hangi gruba mensup olduğu giyimlerinden, baş bağlama ve süslenmelerinden anlaşılmaktadır.

Folklorumuzun ve etnografik zenginliğimizin temel unsurlarından, kıyafetlerin ayrılmaz bir parçası olan kadın başlıkları, Anadolu'daki yörelerin her birinde, bölgesel ve yerel özellikler taşımaktadır. Doğu, Orta ve Batı Anadolu'da hatta bazı Türk toplumlarında kadın başlıkları ana hatları ile birbirlerine benzerler. Ancak Anadolu'nun pek çok yöresinde malzeme ve görünüş bakımından çeşitlilik ve zenginlik göstermektedir. Her bölgenin, her köyün, her topluluğun ve her ailenin geleneksel bir baş tanzimi ve anlamı vardır. Her yöre kendi geleneğine ve kıyafetine göre başını, oyalar, yazmalar, tüyler, boncuklar, paralar değerli taşlar ve değerli çiçekler ile süslemektedir.

Giyinme ve süslenmenin başlangıç noktası sayılabilecek olan baş süsleme geleneği, Anadolu'da halen pek çok yörede yaşatılmaktadır. Anadolu Türk kadını, baş giyiminde genel olarak, fes, tepelik, kenarı oyalı tülbent, yazma, işlemeli ipek örtü, duvak kullanmış olup, bunlara ek olarak alınlık, saçlık, yanakdöğen, elmas iğne, gıdıklık adı verilen takılarla zenginleştirilmiştir.

Bursa yöresine ait başlıkların diğer bölgelere göre kendine özgü birtakım farklılıkları bulunmaktadır. Bursalı kadınlar, bundan 40-50 yıl önce mevsim çiçeklerine uyarak başlarına "Hotoz Başlık" takarlar ve sümbül renkli giysiler giyerler, gül zamanı gül, leylak zamanı leylak, karanfil zamanı karanfil renkli hotozlar giyerlermiş.

Bursa-Keles başlığında, boncuklarla süsleme yoğun olarak kullanılmakla birlikte iç başlıkta elde veya makinede dikiş tekniği ile kenarlarda ise tığ örücülüğü kullanılmıştır. Başlık kısmında fes, ayrı bir kumaşla kaplanarak, süslemede iğne yardımıyla örülmüş boncuklar (merdin, meldin) yerleştirilir. Buna “boncuklu fes” denir. Fesin ön kısmında renkli kum boncuklarla örülmüş, geometrik bezemeli üç ayrı parçadan oluşan, yörede “meldin” adı verilen, Kayı boyunun simgesi olan kafes biçiminde boncuk işlemeli süslemeler bulunmaktadır. Meldin, altı ayrı uçla işlenmeye başlanıp yanları pul ve payetlerle tamamlanıp, üstte birleşen uçlarla fese bağlanır ve fesin ön yüzünden sarkıtılır. Bu meldin, uzun dikdörtgen biçiminde örülür ve üzerindeki bezemeler kırmızı, beyaz, mavi, yeşil, sarı, açık mavi, siyah, turuncu renklerinde iki dikdörtgen bölüm içine yerleştirilmiş ikişerden dört baklava biçiminde oluşmaktadır. Bu baklava biçimlerinin içi, gittikçe küçülen baklava biçimleri ile bezenmiştir. Meldinin üç kenarı, renkli boncuklara geçirilen gümüş rengi pullarla saçaklandırılmıştır. Fesin tepesi ile kenarların birleştiği dikiş üzerine bazı örneklerde boncuklu firkete oyası, bazı örneklerde de boncuklardan yapılmış saçaklar geçirilmiştir. Bu süsleme ögesi, meldin üzerine de sarmaktadır. Meldinli başlığı, bayram ve düğün gibi özel törenlerde genç kızlar takarlar. Bu geometrik bezemelerin kenarlarında ikişer boncuklu ve ikişer ponponlu sarkıntılar, yörede “tuğ” ya da “top” adı verilen topuz sarkıtmalar yani püsküller bulunur. Yaşlılar meldinli başlık ve tuğ takmazlar. 10 cm uzunluğunda ve 5-10 sıra yapılan meldinin boncuk dizisi arasında, güzel kokması için karanfil tohumları örülmüştür.

-Meldinli Başlık-

Yedi dağ çiçeği adı verilen oya tekniğinin yer aldığı duvakta (yazma) baskı desenli yazma yer almakta ve süsleme için metal pul ve boncukla örme ve işleme tekniği uygulanmaktadır. Başa önce “**belik (pelik)**” takılır. Belik, bir bez üzerine tutturulmuş altı adet uzun örgülü saçtan ibarettir. Örgülerin ucundan bir karış yukarısı çividi mavi renkte yünle örölmüş olup, uçları püsküllüdür. Belik saça tutturulduktan sonra, başa boncuklu fes giyilir. Fesin yüksekliği en az 10 cm’dir. Bu fesin tepesi (mustafamlı fes) kırmızı yeşil, siyah, sarı, beyaz, pembe, mor, sarı, mavi, lacivert renklerdeki kum boncuklarla farklı kanlıklarda iç içe geçmiş daireler şeklinde süslenmiştir.

-Mustafamlı Fes-

Bir başka başlık modelinde ise merkezde iç içe daireler bulunan yedi kollu yıldız, serbest ya da geometrik biçimlerde dikilmiş pul ve boncuklardan oluşmaktadır. Arkasında pullu boncuklu örölmüş “**kaşbastı**” süslemeleri vardır. Etrafına “**almalı**” ya da “**pullu bez**” denen kırmızı başörtüsü yazma sarılarak kullanılır. Başlığın iki yanında renk renk yünlerden yapılmış toplar bulunur. Bunlara beyaz boncuklar ve karanfiller dizilir.

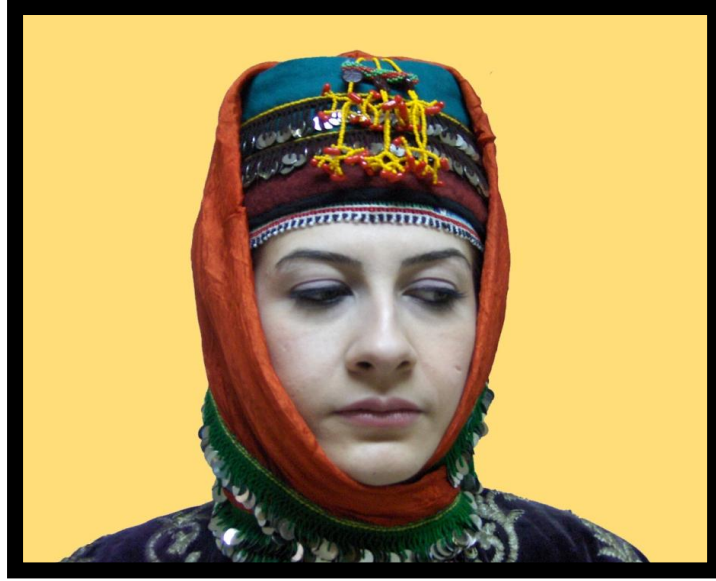
Takan kişinin medeni durumuna göre, baş donanımında bazı farklılıklar görülür. Genç kız başlıklarında, fesin üzerine de beyaz renkli yazmalar atılır. Gelin olacak kızlar, fesin üstüne düğün günü gelin duvağı yerine kullanılan ince ipekten yapılmış, pullarla süslü kırmızı renkte bürümcek örterler. Yaşlılar üstlük örterler ve başörtülerinin altına beyaz takke giyerler. Takkenin üzerine karabez, onun üzerine üstlük örterler.

-Genç kız başlığı-

Yörede kullanılan bir başka gelin başlığında ise başa takke takılır, takkenin üzerinde, dizili gümüş paralar olur. Üstüne kırmızı, sarı, yeşil gibi renklerden krepler örtünürler. Takkenin iki yanına, iki önüne, iki arkasına toplam altı tane krep sarkıtırlar. Tepeden dört sıra sim tel tutturulur. Tellerin boyu topuklara kadar uzun olur. Buna “**duvak gülü**” denir.

Gelinler, düğünden sonra bir ay boyunca, üç krep örtünürler. Başlarında duvak gülü, arkalarında tel, kırmızı, sarı, yeşil yazmayı sırasıyla örtünürler. Ardından iki telli krep arasına sarı yazma, üzerine bir al, bir yeşil (emir) yazmayı, sarık şeklinde kullanırlar. Daha sonrada yazma ve akbez örtünürler.

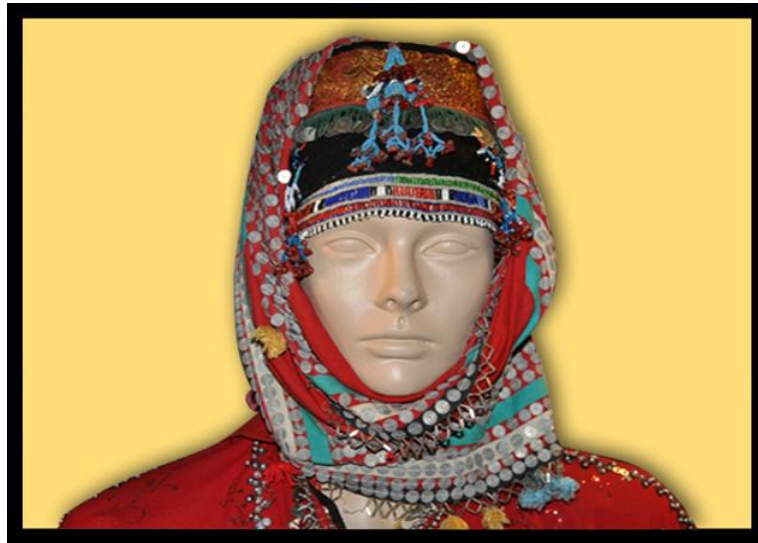

-Genç kız başlığı-

Yeni gelinin pullu grep adı verilen başörtüsünün kenarlarına pullu, boncuklu ve iğne oyalı “yanakdöven” dikilir. Yanaklar üzerinde, küme küme boncuklar ve pullar hareket ettikçe kadınların yanaklarını döverler.

Keles kadın başlığının, “rakçın-ıraçkın-terlik”(teri çeken anlamında) denilen beyaz bir başlığı daha vardır. Takke biçimindeki bu terlik, fesin iç kısmına baştaki teri emmesi için çizgili ya da düz pamuklu kumaştan astar dikilerek süslenir. Fesin altına giyilen terlik, festen ayrı bir parça olabileceği gibi fesin iç kısmına dikilerek de kullanılır. Bu astarın tepe kısmı büzülerek yerleştirilmiştir. Fes yanlardan çıkan iki kurdele ile çene altından bağlanmaktadır.

Başlığın çevresine, fesin alt ucundan taşan kısmına 2 cm genişliğinde örülmüş boncuklarla oluşan bir şerit geçirilir, buna “kaşlık-kaşbastı” denir.

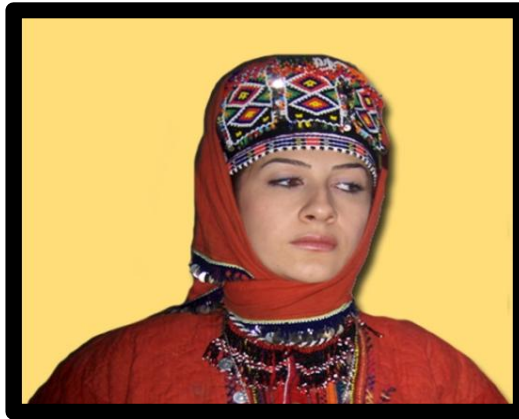
-Gelin Başlığı-

Pullu Grep

Pullu bez (Albazı, Pullu Bez) denilen başörtüsü, kırmızı renk, grep veya kare ipekten yapılır. Örtünün kenarları kırmızı, mavi, bordo, yeşil ve pembe renklerden oluşan bakır veya gümüş pullarla süslenir. Bu pullu işleme, firkete denilen özel olarak yapılmış “U” şeklindeki bir çelik tel yardımıyla örüldükten sonra (firkete oyası) bezin kenarına geçirilir. Tepeliğin üstüne örtülen albazını genç kızlar günlük yaşamda, gelinler ise özel günlerde kullanmaktadır.

Pullu bez, üçgen şeklinde önden arkaya fesin gövdesine bağlanır. Uçları da arkaya sallandırılır. Buna da “**çekingeç**” adı verilir. Pullar tüm yüzü sarar. Gelin başlarında taze veya yapma çiçek, gelin teli, takılar, oylar kullanılır. İç eşarplarının bağlama şeklinden, genç kız ya da gelin oldukları anlaşılır. Yüzün iki yanına astıkları karanfiller bir çeşit parfümdür. Kırmızı renkte ve üzeri gümüş pullarla bezemeli olanları “**alduvak**” şeklinde isimlendirilir ve bu örtüler gelin başlıklarında kullanılır. İnce ipekten seyrek olarak dokunan ve üzeri pullarla desenli düz renk (al) bürümcük adı verilen bu örtü, fes üzerinden kızın yüzüne örtülür. Bu, gelinin duvağıdır.

-Gençkız başlığı-

Genç kadın başlığı örtüsüz olup sadece grep-pullu bez olarak takıldığındaki başlıktır. Tepedeki boncuk süslemeler kaldırılır. Evliler iki bezi üst üste takarlar. İçtekinin uçları başın üstünde bağlanır, üstteki çember ise genelde büyüktür ve ikisi bir yerde ismi ile anılır, baştan arkaya doğru sallandırılır.

-İkisi biyerde çember-

Tepesi ve aşağıya sarkan, alt ucu renkli kanaviçe motiflerle beyaz tülbent bez üzerine işlenen bürgü, fesin üzerine bağlanan renkli pullu eşarbyı yanlardan tutarak arkada sarkar.

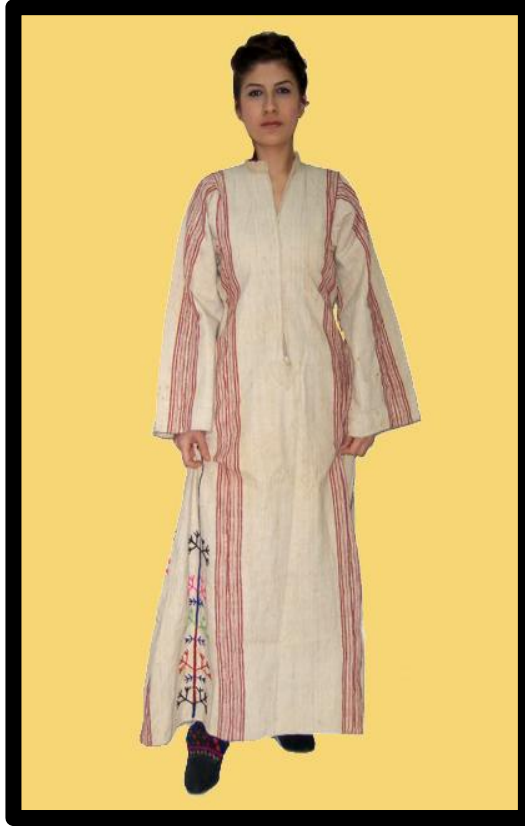
-Bürgü-

Gençler, bugün günlük hayatta iki tarafı da kanaviçe çiçek süslü, boncuk oyalı bürgü kullanmaktadırlar. Yaşlıların bürgüsü ise sadedir, fesleri sade olup, yalnızca alt kenarında harç şeklinde boncuk oyası bulunur. Kanaviçe işi yalnızca bir kenardadır ya da hiç yoktur.

İÇE GİYİLENLER

İçlik (Fistan, Göynek)

Kadının bütün vücudunu kapatan, uzun göynek (gömlek) ve dayanıklı entari dedikleri fistan'dır. Kendi el tezgâhlarında dokudukları yöresel kumaşlardan yapılır. Elbise şeklinde ve genellikle beyaz renktedir. Pamuklu kumaştan yapılan, kenarları işlemeli vekol ağızları siyah iplikten iğne oyalı olan bu içlik, işlemeli entarinin altına giyilir. Gelinlerinki ipekten olur. Yaka ve kol ağızlarında süslemeler bulunur. Bu süslemelere; zikzak, üçparmak, dökme, testere, hanımeli vb. adlar verilir.

-Göynek-

Şalvar

Beyaz, pamuk veya keten ipliğinden el tezgâhlarında dokunarak elde edilir. 'Göyneğin' altına giyilir. Şalvarın paçaları büzgülü, bel ve paça ağızları lastik uçkurludur. Ağı dardır. Paça önlerinde de çeşitli desenler bulunur. Şalvarın model özelliği ve kumaşı kullanıldığı yere göre ve kişinin yapısına göre değişir. Genç kızları ipekli kumaşlardan ve süslü yapılır. Yaşlı kadınların ki ise pamuklu kumaşlardan süslemesi az veya hiç yoktur.

Şalvar, çorabın üzerine dökümlü olarak düşer. Şalvarın uç kısmında, paçalık denilen işlemesi vardır. Dışarıdan bakıldığında kadının sadece paçalığı gözükür. Son zamanlarda divitin veya basmadan canlı renklere yapılan don kullanılmaktadır.

-Şalvar örnekleri-

Sıktırma (Sıkma)

Üç eteğin açık olan ön kısmını örtmek için üç eteğin ve kapatmanın üstüne işe gidilmediği zaman “sıktırma” giyilir. Göğüsleri kapatmak için kullanılır. “U”, “O” ve kare yakalı olup, önleri işlemelidir. Pamuklu ve keten kumaştan yapılır. Siyah ve al renkler hâkimdir.

-Sıktırma-

Boyunda oldukça kısadır, göğüs altı hizasında biter. Ön beden arka bedene kol altına denk gelen yan parçayla birleştirilir. Önlere üçer parmak eninde siyah pamuklu kumaş geçirilmiştir. Elde kapitone dikişle kırmızı kumaşa monte edilir. Ön tarafı koza ipliği ve sutaşıyla işlidir.

İçli Kapatma

Üçeteğin üstüne “**İçli-kapatma**” giyilir. Kırmızı, siyah, bordo, yeşil renklerde keten dokumadan yapılır. Sıfır yakalı ve önden açık olup, önde başka kumaş parçasıyla applike vardır. Ön ve arka beden ek yerlerine beyaz sutaşı geçirilmiştir. İşe gidilirken ve güdükle veya güdüksüz giyilir.

-Kapatma-

ÜSTE GIYİLENLER

Üç Etek Entari (Zıbın)

Üçeteğe “etekli entari” de derler. Şalvarın üzerine giyilen, genelde siyah ve kırmızıdan yapılan, bordo ve yeşil renklerine de rastlanan üç etek entari, gelin ve genç kızların giydiği bir giysidir. Önden açık “V” yakalı, kolları bol ve ağızları açıktır. Keten, kadife ve ipekli saten gibi kumaşlardan yapılır. Siyah, al renkler daha çok kullanılır. İçi, pamuklu kumaşla astarlanır.

-Üç etek entari-

Eteğin, büyük arka parçası beline kadar bitkisel ve geometrik bezeme desenleri kullanılarak kordon tutturma, zincir iğnesi, kazayağı, pul dikme teknikleri, kozalı iplikle ve sutaşlarıyla işlenir. Aynı motifler kolların el üzerine düşen bölümlerinde de kullanılır. Önden sarkan iki parça kısa ve işsizdir. Üçetekteki süslemelere zikzak, testere, dökme, üçparmak, hanımeli gibi adlar verilir. Kocakavacık ve Sorgun'un işlemeli entarileri kollarındaki motiflerin farklılığından ayrılır. Burada motiflerin dili gerçekten çoktur. Kadının evli olup olmadığını, çocuklu mu değil mi, hasat zamanı gibi benzeri olayları anlatır. Kızlar için ipekli kumaştan yapılan bu entarinin arka eteği sarkarken yandaki etekler bele toplanır. Bu suretle don ve göynek de görünmüş olur.

Cepken (Güdük)

Üçeteğin üzerine giyilen “**cepken güdük**”, patlıcan moru, bordo, lacivert ve yeşil renklerden çuha, kadife (simli), siyah dimi, albez ve divitin kumaşlarından dikilmektedir. İçine düz veya kareli kumaştan astar geçirilir. Astar ile kumaş arasına pamuk veya yün yerleştirilerek bütün beden ve kollar düz, verev, ya da kareli baklava şeklinde biçim verilerek suretiyle bir çeşit kapitone (sırma) yapılır. İliği ve düğmesi bulunmayan cepkenin yaka ve göğüs önleri, tel sırma ile yün ipele üçayak vb. simli-sırmalı mahalli motiflerle işlenir. Gelinler için olan güdüğün önüne, gergefte tel kırma işçiliğiyle motifler yapılır.

Güdüğün kolları, üçeteğin kollarının görünmesi için dirsek ile bilek arasında kalacak uzunluktadır. Beden boyu bel hizasını geçmez. Yörede kullanılan güdük (cepken) kısa, göğüs altına kadardır. Kolsuz olanlarına “**yelek güdük**”, kollu olanlarına “**cepken güdük**” denir.

-Güdük-

Önlük (Fita-Futa)

Peşkir-peşgir-ön aba-çufalık olarak da adlandırılan önlük, yöredeki el tezgâhlarında yün ipinden dokunur. Üzeri işlenir. Alt kısmında saçaklar bulunan ve ön tarafı pul süslenmiş olan peşkir, önlük gibi belden eteğin üzerine bağlanır. Motifleri köylere göre değişiklik gösterir. Dikdörtgen biçiminde dokunan önlük, kuşaktan sonra diz altına kadar iner. Günlük ve gelinlik olmak üzere iki çeşidi vardır.

-Önlük (Fita-Futa)-

Gelin ve gençler motifli önlük kullanırlar. Gelin olacak kızlar kendi önlüklerini çeşitli motifler işleyerek özenle dokur. Ayrıca gelinlerin bellerine bağladıkları peşkirler paralıdır. Oynarken paraların birbirine çarpması ile hoş bir ses çıkar. Gençlere nazaran, ihtiyar kadınların kullandığı önlüğün motifleri ise daha sadedir.

Keles'in köylerinde (Kocakavacık, Sorgun, Düvenli vb. yerlerde) göbekli peşkirler makbuldür. Bu peşkirlere “**elmalım**” da denir. Bugünkü batık çalışmalarının başlangıcı gibidir. Bu göbekleri nohut büyüklüğünde taşı (taş yerine nohut da kullanılır), keçi kılları ile sıkırlar ve önlüğü büsbütün siyah boyaya atarlar. Boyadan çıkıp, kurduktan sonra ipi çözerek taşları çıkarırlar. Ön taraf taşların yerleri göbek göbek olur. Bunları genç kızlar takarlar. Zaman içerisinde ise göbeklerin ortalarını metal pullarla işlemek adet olmuştur.

Dizge (Kolan)

Kırmızı, siyah ve beyaz yünden, 24-28 arası yün ip hazırlanır ve makaralardan geçirilerek el tezgahında yerde dokunur. Tahta bıçakla sıkıştırılarak dokunan dizge 5-6 cm genişliğinde 2,5-3 m uzunluğundadır. Her iki ucunda keçi kılından yapılmış olan püsküller ve tongurak (tongurdak) denilen mavi boncuklar bulunur. Bu boncukların kadını nazardan koruduğuna inanılır. Boyu 3,5 m'ye yakın olan püsküller ise değişik renklerde boyanır. Üç boy püsküllü dizge, genç ve gelinlere, tek boy püsküllü dizge, orta yaşlı kadın ve yaşlılara yapılır. Futa ile peşkirin üstünden kadının belini tamamen üç-dört kez dolanıp püskülleri arkadan sarkıtılır. Ayrıca dağdan odun getirirken ip olarak da kullanılır.

-Dizge(kolan) bağlanması-

Arkalık (Arkalaç, Kozalı, Kuşak)

Arkalık kuşak, bele, önlüğün üzerine sarılır. Arkalık 1 m² büyüklüğünde siyah yün dokumadır. Üzeri beyaz çizgili ve serpm benekli dokumadan desenlidir. İki kenarı uzun saçaklıdır. Bele üçgen katlanarak sarılır. Arkalığın üstüne “dizge” veya “çizge” denilen bir kuşak daha sarılır. Yün dokuma olan bu kuşağa “kolan” adı da verilir. Kolan 3-4 m uzunluğunda iki parmak genişliğindedir. Çarpana dokuma olup, çok çeşitli desenlerdedir. İki

ucu yünden yapılmış uzun püsküller ve boncuklarla süslüdür. Kuşağın üzerine gelinler gümüş veya altın gümüş karışımı kemerler takarlar.

Şal kuşak (Acem Şalı Tipi Kuşak)

Yünden çufalıkta dokunur. Uçları daha çok gelin ve genç kızlarda süslü ve püsküllüdür. Zor bir dokuması vardır. Bugün yalnız yaşlılar dokumasını bilmektedir. Boyu 3 m'den fazladır. Püsküllü son tarafı kadının arkasından sarkıtılır. Eni 50-60 cm'dir. 30 cm'lik aynı boyda 2 tane dokunur. Sonra birbirlerine çitilir.

-Şal Kuşak-

-Gümüş Kemer-

Gelinlerin bellerine kemer (çift tokalı, kuyruklu gümüş ve alpakadan mamuldür) takarlar.

Çingilli Bağlama

Genellikle ince dokunuşlu, ipek gibi kumaşlardan tercih edilir. İnce uzun dikdörtgen formdadır. Uçlarında, saçaklarına çeşitli gümüş ve eski paralar tutturulur ve kemere bağlanır. Çingilli Bağlama, eğlencelerde oynadıkları zaman çok iyi ritim vermektedir.

-Çingilli Bağlama-

Gıdık-Gıdıklık

Boyuna, boncuklarla örülen, yöreye has "**gıdıklık**" takılır. Yörede geleneksel olarak yaygın şekilde kullanılan gıdıklık; gelin, genç kız ve yeni evli kadınlar tarafından kadın başlığına ilave bir aksesuar olarak takılan, kırmızı, beyaz, siyah, mavi, sarı renklerden oluşan bir çeşit gerdanlıktır. Kadınların boyunlarını süsleyen gıdıklık, rengi, estetiği ve dizilişleri bakımından yörenin otantik özelliklerini taşımaktadır. Gıdıklıklar, boyun etrafına sarılarak sadece ense açıkta kalacak ve giyilen giysinin yakasından görülebilecek şekilde boyuna sıkıca bağlanır. Boğaz kısmına, hilâl şeklinde bağlanan bu takının yapımında kullanılan boncuklar, yaylalardaki kekliklerin boynundaki tüylerin rengindedir.

-Gıdıklık-

Siyah ve beyaz boncuklardan örülerek gıdık göbeği oluşturulur. Aşağıya doğru 5- 8 cm uzantıları ile gıdık salkımı meydana getirilir. Bu salkım, değişik boncuk ve değişik mercanlarla süslenir. Bundan başka aralarına boncuk dizilmiş, tuğralı para da bulunur.

Yörede, mercan gıdıklık, damat tarafından geline, düğün esnasında takılmaktadır. Bu türler farklı tekniklerde hazırlanabilmektedir. Bunlar renkli boncuklardan örülerek hazırlanan şerit bandın üzerinden yine renkli boncuklarla hazırlanan ve uçlarına mercan boncuk geçirilen örnekler ve boncuklarla dönerek kaytan şeklinde örülen, üzerine yine renkli boncukların dizildiği, saçakların geçirildiği gıdıklık türleridir. Bu türlerden kalın ve zengin süslemeye sahip olanları, evli kadınlar, ince ve sade süslemeye sahip olanları genç kızlar tarafından takılmaktadır. Gelinlerin taktığı gıdıklık, mercan boncuklardan on dizi halinde sıralanır. Bu diziler eşit olarak altı boğum haline getirilir ve baş kısımlarına mavi boncuklar arasına gümüş

paralar yerleştirilir. Günümüzde mercan boncuk yerine kırmızı boncuk ve değersiz madeni paralar kullanılmaktadır.

İnci Kolye, Muskalık, Beşibiryerde

Birkaç dizi boncuk veya inci dizisinin ortasına asılan tek ve büyük bir liradır. Gelinlik olarak boydan sırmalı ve işlemeli kadife kumaştan yapılmış "bindallı" giyilir. Bindallının bel kısmına gümüş tokalı büyük bir kemer takılır, boyna da gıdıklıkla beraber ipe dizilmiş kalın boncuklardan müteşekkil "hakik" bağlanır. Ancak, bu şekilde bir giyim tarzı artık hemen hemen yok olmuştur. Şimdi kadınlar içe boydan bir entari, üzerine bir yelek veya hırka, alta siyah etek giymekte, başa da akbez bağlamaktadır. Yalnız bazı köylerde halen fes de giyilmektedir. Buralarda fesi sadece evli kadınlar ak bezin altına giyer, böylece kadının evli olup olmadığı anlaşılmaktadır. Günümüzde gelinlik olarak klasik beyaz gelinlikler kullanılmaktadır.

-Muskalık(hamaylı)-

Kaşık (Tongurdaklı Kaşık)

Akça ağaçtan oyularak yapılan kaşığa, oynarken oyuna ritim katması için sapındaki oyuğa tongurdak denilen halkalar takılır. Keles yöresi oyunlarında özellikle Sorgun ve Kocakavacık'ta el ile oyularak yapılan kısa saplı akça ağaçtan mamul kendinden tongurdaklı kaşık kullanılır.

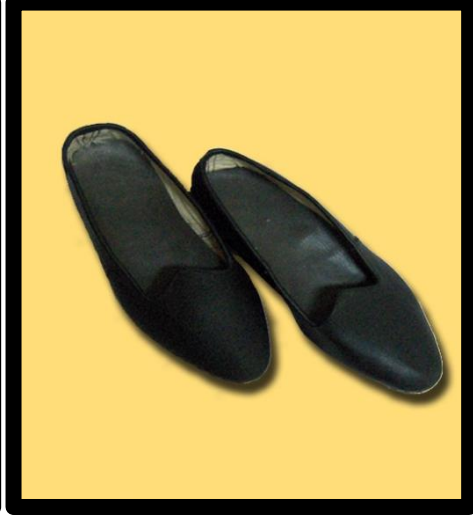
-Tongurdaklı Kaşık-

Yemeni (Ayakkabı)

Tabaklanmış deriden, tüylü deriden yapılmış çarık ve siyah yemeni olmak üzere üç çeşit ayakkabı kullanılır. Çarık, tabaklanmış ya da tüylü deridir. Erkeklerin kullandığı çarıkların ayıdır ve günlük olarak kullanılır. Çorabın üzerine ince deriden yapılmış ucu sivri “**çarık**” giyilir. Yemeni ise özel günlerde kullanılır.

-Çarık-

-Yemeni-

KELES YÖRESİ ÇORAPLARI

Bursa Keles yöresi doğal ve kültürel zenginlikleriyle ünlüdür. Keles'deki çorap örücülüğünde yapılan incelemelerde çok renkli, yoğun bezemeli çoraplara rastlanmaktadır.

Keles yöresinde çorap örücülüğü, kullanılan araç, gereç, teknik, motif, kompozisyon ve kullanım alanı açılarından değerlendirildiğinde; araç olarak çoğunlukla tığ kullandıkları 5 şiş ile örülmüş çoraplarında bulunduğu, gereç olarak eski örneklerde el eğirmesi iplikler kullanılırken şimdi günümüzde sentetik iplik kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde örülen çoraplarda, iplik hazırlama sürecinin zor olması, özellikle boyama işleminin güçlüğünden dolayı günümüzde hazır iplik temin etmenin kolay ve ekonomik olması sentetik ipliklerin tercih sebebi olmuştur. Bazı örneklerin zemindeki yünün doğal renklerinde, el eğirme iplikler renkli kısımlarında ise sentetik iplikler kullanılmaktadır. Bunun sebebi eskiden ipliklerin doğal boyalar ile renklendirildiği, günümüzde doğal boya yapılmadığından renkli kısımlarda çok fazla renk seçeneği bulunan fabrikasyon ipliklerin kullanımının kolay olduğu görülmektedir.

Yörede, çoraplarda kullanılan teknikler düz, desenli ve renkli desenli teknikler kullanılmaktadır. Keles'te en çok renkli desenli örgüler kullanılmıştır. Tığ ile örülenler silindir şeklinde tek yönde basit ilmek kullanılmıştır. Keles çoraplarında, başlama tekniği çoğunlukla burundan başlama ile yapılmaktadır. Önce ayak kısmı yapılıp ayak kısmından sonra konç kısmı örülmektedir.

El örgüsü çorapların en belirgin özelliği, desen ve motiflerdir. Motif, sanatkârın ortaya koymuş olduğu buluşlardır. Sembol ve motifler, insanların duygu ve düşünceleri ile oluşmaktadır. Ayrıca motifler, Türk süsleme sanatlarının ana unsurlarından biri olarak,

zenginliği ve çeşitliği ile tarih boyunca ileri düzeye ulaştırmışlar, toplumların gelenek, görenek, zevk, anlayış ve inançlarının bir ifadesi olmuşlardır.

Keles yöresi çoraplarında, kullanılan motifler incelendiğinde; çoğunluk ile geometrik bezeme olarak üçgen, düz, verrev, zikzak çizgiler, eşkenar dörtgenler kullanılmıştır. İkinci sırada kullanılan sembolik bezemeler (suyolu, bıçak burnu, balkan göçmeni, nazarlık, kınalı isimli), yörede yaşanmış keder, sevinç, üzüntü gibi olayları yansıtmaktadır. Sembolik bezemeler, yörenin halk kültürünün özgünlüğünü sergilemektedir. Bitkisel bezemeler, doğadaki çeşitli bitkilerle ilgili yaşantıları, benzetmeleri ve yörede yetişen meyveleri vurgulayarak kiraz, çilek, elma, papatya, renkli yediveren, dut, karanfil gibi isimler verilmektedir. Bitkisel bezemeler yörede daha çok patiklerde kullanılmaktadır. Nesneli bezeme olarak; günlük yaşamda kullanılan eşyalardan yansıtarak anahtar, düvenli, sepet vb. isimler söylenmiştir. El örgüsü çoraplarda kullanılan motif ve semboller yörenin kültürel birçok görevini üstlenmiştir. Bu görevler; çorap giyenin bağlı olduğu toplumu ve köyünü tanıtır.

Motifler ve renkler, dinsel ve büyüsel inanmaları içerdiiğinden giyen bireyi koruduğuna inanılır. Sosyal ve medeni durumu belirler. Değerli hediyelerden sayılır ve anlatılmak istenilen bazı olaylara aracı olur. Bursa yöresinde, düğün törenine davet etmede davetiye olarak kullanıldığı belirtilmiştir. El örgüsü çoraplar çeyiz geleneğinin en önemli ürünleri olmuştur. Yapılan araştırmalarda genç kız çeyizlerinde çok sayıda bulunmakta, gelin kızın koca evine götürdüğu en önemli hediyelerden biri olmaktadır.

El örgüsü çoraplarda, motif ve desenlerin çorap üzerine yerleştirilme kompozisyonları boyuna, yatay, benekli, verrev, yardımcı desen ve motif kullanılarak yapılmaktadır.

Kompozisyon şekilleri yörelere göre değişmektedir. Keles yöresinde yatay kompozisyon

kullanılmaktadır.

Halk kültürümüzün önemli bir parçası olan çoraplarımız, Keles yöresinde gelişen teknoloji nedeniyle kullanım alanının azalması ve insanların farklı alanlardaki meşguliyetlerinden dolayı eski önemini yitirmeye başlamıştır. Günümüzde, uzun konçlu çorapların yerini yörede “**çetik veya patik**” diye adlandırılan konçsuz çoraplar almıştır. Keles yöresinin rengârenk güzellikteki çorapları, genellikle geleneksel giysileri tamamladığından, günümüzde kullanım alanı azalmıştır, bu nedenle artık çeyiz sandıklarına saklanmıştır.

Eskiden günümüze kadar ulaşan ve günümüzde yapılmakta olan bu el sanatı ile ilgili eserlere sahip çıkmak onları belgelemek ve yörede mümkün olduğu kadar öneminin kavranmasını milli ve maddi kültürümüze sahip çıkmak açısından gereklidir.

BURSA İLİ KELES YÖRESİ ÇORAP ÖRÜCÜLÜĞÜNÜN ANALİZİ

1. Tığ İle Çorap Örme

Kullanılan Araç : Tığ

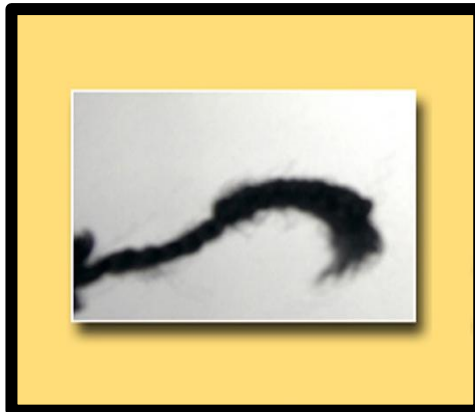
Kullanılan Gereç : Çeşitli Renk ve özellikte sentetik ve yün iplik

İŞLEM VE İŞLEM BASAMAKLARI

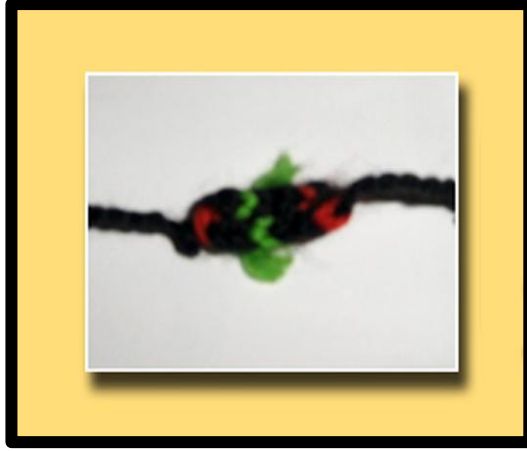
İŞLEM 1 - Burun Kısmını Örme:

İşlem Basamakları:

1. Çorapta kullanılacak desen tasarımını yapınız.
2. Tığ ve zemin ipliğini alınız.
3. Tığa ilmek oluşturunuz.
4. 8 adet zincir çekiniz.

5. Geri dönüp 7. zincire batıp 1. rengi alınız.
6. 1. renk ile basit ilmek örünüz.
7. Zemin ipi ile 2 basit ilmek örünüz.
8. Sonra 2. renk ile basit ilmek örünüz.
9. Zemin ipi ile 2 basit ilmek örünüz.
10. Tekrar 1. Renk ile ilmek örünüz.
11. Zemin ipi ile 2 basit ilmek örünüz.
12. 2. renk ile basit ilmek örünüz

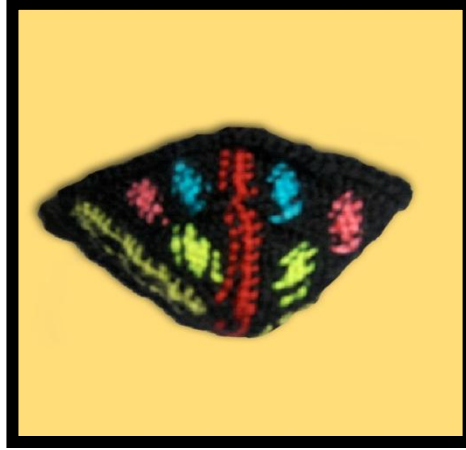

-Burun Kısmını Örne-

13. Her sırada zemin rengini 1 ilmek artırarak, ilmekleri ön tarafa batırarak basit ilmek tekniği ile 7 sıra örünüz.
14. Burnun ön kısmında renkli ilmeklerin arasında kalan zemin renkte 3 ilmek sağda 3 ilmek solda kalan ilmeği bulup, desen için renkli iplik ile basit ilmek örünüz.
15. Ön taraf kısmında diğer tarafta da aynı işlemi uygulayınız.
16. Arka kısımda zemin rengi, 1. ve 2. Rengi ilmek artırarak basit ilmekle örünüz.

17. Baklava motifinin alt tarafındaki üçgeni oluşturmak için renkli iplikleri artırma yaparken sağ taraftan ilmek alarak yapınız
18. Bu şekilde motifinin alt kısmını oluşturacak şekilde 3 sıra örünüz.
19. Baklava motifinin üst kısmı için her sırada sağ kısımdan bir ilmek bırakınız.
20. 3 sıra bu şekilde yapınız.
21. Yeni sırada zemin renginden 3 ilmek solda kalacak şekilde yeni renkli ipliği ekleyiniz.
22. 5 ilmek sonra tekrar renkli iplik ekleyiniz.
23. Zemin rengini devam ettiriniz.
24. Çorabın ön kısmının diğer yarısında da aynı işlemi yapınız.
25. Baklava motifi bitene kadar bu işlemleri yapınız.

-Bitmiş Çorap Burnu-

26. Baklava motifi bittikten sonra zemin renk, 1. ve 2. Renk ipliklerle 3 sırada daha artırarak örünüz.

İŞLEM 2- Topuk ve Ayak Kısmını Örmek:

İşlem basamakları:

1. Çorapta kullanılacak bezemeleri seçiniz.
2. Bezemeleri, çorabın tüm çevresinde uygulanacak şekilde tasarlayınız.
3. Seçilen bezemeleri çorapta 35 sıra basit ilmek tekniğiyle örünüz.

- Bitmiş Ayak Kısmı (Topuk hariç)-

4. Ayak kısmı bittiğinde, topuğa geçerken, zemin renkten basit ilmekle 2 sıra örünüz.
5. Örülen sıra bittiğinde, düğüm atınız ve ipliğin bir kısmını dışarıda bırakınız.
6. Topuk kısmı örülürken, her sırada 2'şer ilmek eksilterek, basit ilmek tekniğinde örünüz.

-Topuk kısmının örülmesi-

7. Topuk kısmını oluşturunuz.

-Bitmiş Ayak-

8. Tüm ayağı ördükten sonra konç kısmı için boğaz açınız.

9. Örgü esnasında, dışarıda bıraktığımız ipliği tam karşı kısmından aynı ipin ucunu kesiniz.

-Ayak Kısımına Boğaz Açılması-

- Açılmış boğaz-

10. Kesilen ip çekilerek boğaz kısmını açınız.

İŞLEM 3 – Konç Kısımını Örne

İşlem Basamakları:

1. Bileklik kısmı için açılan boğaz kısmından, hem ön hem arka kısmında ki ilmekleri alarak basit ilmek tekniğinde desene göre örünüz.

2. Konç kısmında ilmekleri, desene göre ön kısımdan alarak basit ilmek tekniğinde örünüz.

-Konç Kısımının Örülmesi-

3. Desene göre, çorabın konç kısmını örünüz.

İŞLEM 4- Başlık Kısımını Örmek

İşlem basamakları:

1. Bileklik kısmında ilmekleri ön ve arkadaki ilmekleri aynı anda alarak basit ilmek tekniğinde örünüz.

2. Desene göre başlık kısmını örünüz ve örme işlemini bitiriniz.

KELES YÖRESİ GELENEKSEL ERKEK GİYİMLERİ

Keles yöresi erkekleri, kara koyunun yününden iki defa tepilerek hazırlanan ve çufalık tezgâhında dokunan abadan dikilen avcı yeleği, özel damat ceketi, parçalı düğmeli külot tipi pantolon giyerler. İçine yakasız çizgili gömlek, boyuna tel kırma (gergefte işlenen) çevre bağlanır. Başına el işlemeli, kenarları boncuk terlikli, tepesi boncuk püsküllü takke (çocukların takkeleri ayrıca boncuk sarkıtmalıdır), takke üzerine bir oyalı çember, bir oyalı krep bükülerek birlikte bağlanır. Bele, yün dokuma akkuşak veya kadın şal kuşağının bir kanadı genişlikte, (25-30 cm) erkek kuşağı bağlanır. Erkekler, nişanlanınca pullu, payet boncuklu nişanlılık kesesi takarlar, kesenin iki tane kazayağı sallantısı vardır. Bellerine uzun ipli, top püsküllü tütün kesesi sararlar. Bir yere giderken içine azık konan el dokuma yün çoban şalını omuzlarına atarlar. Erkeklerin ayrıca düğün, bayram gibi günlerde giydiği özellikle sırtı ve kenarları işlemeli erkek yelekleri vardır. Bu yeleklerin altına 1960'lı yıllara kadar kırpıt (dize kadar uzun ve bol don) ve donun altında da uzun yün çorap giyerler, püsküllü bir bağ (uçkur) ile de bağlardı. Bugün ise erkekler ayaklarına burgulu motifli yün çorap giyerler. Karlı havalarda ve soğukta üzerine karçın geçirirler. Kendi yaptıkları çarıkları giyerlerdi. Günümüzde ise yemeni ve lastik daha çok kullanılmaktadır. Damatların elinde gelinlerin yaptığı boncuktan tespih bulunur.

BURSA ERKEK GİYSİSİ

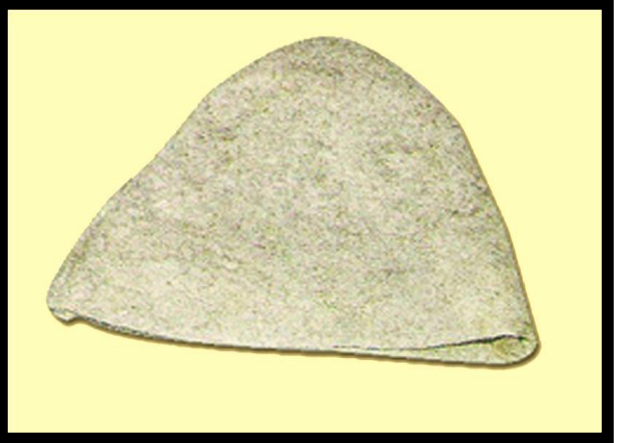

Başlık

Başta tüm zeybek ve efe kıyafetlerinde olduğu gibi keçe kûlah denilen pişirilip, sıkıştırılan ve yünden imal edilen beyaz renkli başlık bulunur. Keçe kûlahın içinde, ter emici üçgen biçiminde terlik bulunur. Arakiye (arakiye: Arapça'da ter anlamına gelen “**arak**”dan gelir. Ter emici, ter toplayıcı anlamındadır) adı verilen bu terliğin üzerine keyfiye (keyfiye: kelimenin Arapça aslı “ketfiye”dir. Arapça omuz demek olan “**ketif**” den gelir. Araplarda omuzlara atmak üzere başa sarılan örtüdür) sarılır. Çok renkli, çizgili ipek dokuma olan keyfiyelerin bazılarının tamamı ipekten bazılarının ise ipek ve pamuk karışık olup geniş yollu desenler halinde dokunur. Sarı, mor, bordo, mavi, yeşil, kırmızı renklerde dokunan keyfiyenin kenarlarından püsküller sarkar. Fesin kenarına dolanıp sağ yandan düğümlenerek sallandırılır.

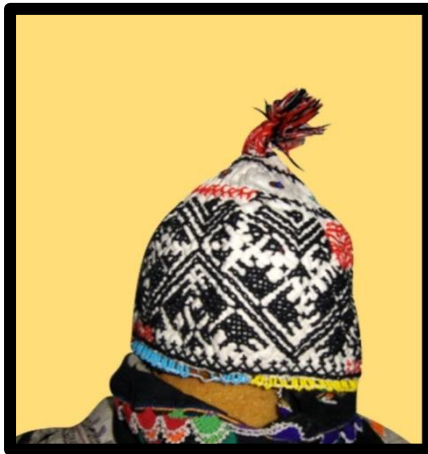
-Keyfiye-

- Keçe K lah-

Keyfiyenin aşağı sarkan ucuna ‘‘taylasan’’ denir. Taylasanın uzunluğu 20 cm’yi geçmez. Keyfiye yerine, XVII. ve XVIII. yüzyıllarda arakiye üstüne ‘‘Trablus Şalı’’ (Barbaros ve Turgut Reis’in Akdeniz’e hakim oldukları yıllarda kültür alıŐveriŐlerinde Akdeniz ülkelerinden kıyafet parçaları) da vardır. Sarı ipek kordonlarla dikilidir. Uçları püsküllüdür. En güzelleri, Bursa’da dokunurdu. Bursa ve Erzurum’da başta sarık, Ege yöresinde y n Şal üzerinde bele sarılırdı.

Keçe k lahın etrafına, oyaları veya pulları yandan sarkacak Şekilde, yavuklu tarafından hediye olarak verilen  gen Şekline getirilip bağlanan ve ucu kulak üstüne sarkıtılan ‘‘yazma (evre)’’ ya da ‘‘abani sarık’’ bağlanır. Őapkanın  zerine gölgelik ve s s olması için dolanan oyalı yazmanın sağ ve sol taraflardan aşağıya doğru omuzlara kadar uçları sarkar. Başlığın üzerinde yalnız oyaları gözükür. Keçe k lahdan başka yazın kullanılan pamuklu kumaş üzerine siyah, kırmızı iŐlemelerle süslenmiş k lah kullanılır. Tepesinde püskül, alın kısmında boncuk oyası kaşbastı bulunur.

-K lah-

-evre-

Gömlek

Gömlek altıparmak, geze veya iğne batmaz ismini alan kumaşlardan, pamuklu dokumadan dikilir. En çok kullanılanı ise yeşil, beyaz, kırmızı, siyah yollu desenli ipek pamuk karışımı olan “**altıparmak**” kumaşıdır. Hilali yaka denilen, düz bir yakası olup gömleğin önünde iki tarafı 5 cm genişliğinde, verev kesimli toplam 10 cm’lik bölüm bulunur. Düğümler brit iliklerle tutturulur. İçerisine pamuklu bezle astar dikilir. Kışın gömleğin içine ayrıca pamuklu veya ipek pamuk karışımı hilali yakalı gömlek giyilir.

-Gömlek-

Devamlı giyilen gömlekler ince çizgili siyah ve beyaz renklidir. Düz renkte olanları ise siyah, beyaz, sarı, yeşil ve al renklidir. Önemli günlerde ise çok dikkati çeken yukarıdan aşağıya 2 cm kalınlığındaki çizgili renkleri olan gömlekleri giyerler.

Yelek

El tezgâhlarında dokunan yün yeleklerin kolları olmayıp üstte iki cep alta iki cep vardır. Önden aşağı düğmelidir. Bursa'da genelde iki tip yelek kullanılmıştır. Birincisi; çaprazlı adını alan, siyah kırmızı kadifeden veya mavi yün kumaştan yapılan yelectedir. Siyah kadife veya mavi yün kumaş üzerinde kaytan işleme, kırmızı kadife yelek üzerinde ise altın simle işlenmiş desenler bulunur. Zamanla bedenine değişimlerine uyması için yeleklerin arkasında bir yarık bulunur. Bu yarık kaytanlarla bağlanır.

İkinci tip yelek, en çok yünlü mavi veya lacivert renkli kumaştan veya çuhadan yapılır. Ön tarafı tamamen siyah kaytan işlemeli olup örme top düğmeler ve brit iliklerle kapanır.

-Yelek-

Cepken

Genellikle lacivert veya koyu mavi çuhadan yapılır. Ön ve arkası ile kolları sarı ya da beyaz sim ve iplik işlemelidir.

Gençlerde kollara sarkıtma denilen kol takıdır. Yaşlılarda ise kolludur. Ön tarafı ise açık olan cepkenin kol ağzları, ön ve yaka çevreleri ile omuzlar sim sırma veya kaytan ile işlemelidir. Tüm işlemlerin temelinde Üçok damgası bulunur. Tüm işlemler ipekten üçkol üzerine dağılır. Astarı saf kırmızı ipektendir.

-Cepken-

Cepkenin ön cebine tıgla örülmüş pullarla süslü kese konur ve uçları dışa sarkıtılır. İki göğüs cebinden birbirine yerleştirilen saatin beş katlı kösteği önden diğer cebe tutturulur.

Kartal Kanat Cepken

Boyu sarkadan kısa olan kartal kanat cepkenin kolları sadece omuz başından tutturulur. Kol altları tamamen açık kalır. Bu durumda kolların görünümü kuşkanadına benzer. Cepkenler mavi veya lacivert çuha veya yünlü kumaştan dikilir. Ön arka ve yanların kenarları geniş siyah şeritler, araları kaytan işi süslemelerle bezelidir. Zenginlerin bezemeleri altın sırma veya gümüş kılabledanla yapılır. Cepkenlerin içi kırmızı veya bordo kumaşla astarlanır ön kısımlarının iç tarafında küçük birer cep bulunur. Astarın ve cebin kenarları renkli şeritlerle çevrilidir. Kanat kollarının yenlerinde göstermelik metal düğmeler ve iliklenmesi için uzun britler bulunur.

-Kartal Kanat Cepken-

Kozalı Kuşak

El tezgahlarında dokunan, 2-3 m uzunluğunda ve 25-30 cm genişliğinde siyah üzerine beyaz-kırmızı desenli, ince dokulu bu kuşak, yünden imal edilir. Şalvarın üstüne bele birkaç kez dolanır. Beli tamamen soğuktan korur, sağlık yönünden yararlıdır. Ucundaki püsküllere saçak adı verilir. İçinde bulunan motiflerin adları; Süs çiçeği, ilgi, kuşgözü denir. Kırmızı 1cm kalınlığındaki çizgiye gorof denir. Erkeklerin taktığı kozalı kuşak tek katlı olur. Yaşlılarda ise daha enli ve sadedir.

-Kozalı Kuşak-

Yağlık

Kuşağın zerine "yağlık" denen bir mendil sarkıtılır. Kalınca bir patıska cinsi olan hasa kumaş üzerine hesap işi ya da sarma iğneyle işlenir. Yörede genelde telli olanları çok daha makbuldür. Damatlar, kuşağının üstüne astığı gibi, yeleğinin st cebinin bir tanesine sokar. Kızlar işledikleri yağlığı sevdiği erkeklere nişanda verirler. Ayrıca yağlık, çeyiz süslemesi olarak da kullanılır.

-Yağlık-

oban şalı

El tezgâhlarında yn ipliklerle, siyah-beyaz veya sarı-siyah renklerle kareli olarak dokunur. 40 cm. eninde, 1,5 m. uzunluğunda olan şalın bir ucu kapalı ve torba şeklinindedir. Tarlaya çalışmaya gidenler veya sürüsüne bakmağa giden obanlar boynuna atar. İçine azığını koyarlar.

-oban şalı-

Potur (Şalvar)

Cepkenin renginde, aynı kumaştan, paçası dar ve diz altına kadar uzanan şalvar dikilir. Özellikle arkada bol büzgülüdür. Bel kısmı bol, dizden sonra dardır. Paçaları dizden aşağıya düğmelidir. Uçkurulu ve bel ağılı körüklüdür. Uçkuru, bükülü ipten yapılır. Karçının altında gözükmeyen ama giyilme kolaylığı vardır. Cepsiz olup paça kıyıları sim ve kaytanlarla süslenmiştir. Paçalar, gençlerde diz kapağının üzerinde, yaşlılarda ise altındadır.

-Potur-

Çorap

Ayağa ince yünden örülmüş “**yün çorap**” giyilir. Beyaz koyun yününden yapılan çorap genelde sade renklidir. Üst kısmı lastik örgü yapılmış olan çorabın konçları ve ayakuçları yeşil, kırmızı, mavi renkli desenlerle bezenir. Diz altına kadar uzanan çorabın konç ağzlarından kırmızı-beyaz ya da yeşil-beyaz kordonla bağlandıktan sonra püskülleri dıştan sallandırılır. Çorapların koncuna tutturulmuş olan bu ucu püsküllü kordonlar, konca sarılarak çorabın kayması önlenir. Bekar genç erkekler tozluk yerine yün çorap kullanırlar.

-Çorap-

Karçın

Tamamen dövme yünden yapılır, el tepmesidir. Kışın soğuktan ve kardan koruyacak şekilde kalın yünden yapılır. Genellikle kahverengi, siyah, beyaz doğal renkte olup dize kadar uzanır ve konç bitimi 10-15 cm üste-dışa dönüktür. Bu da kış aylarında dolaşmağa giderken dizleri tamamen kaplasın diye yukarıya doğru çekilir. Bu el tepmesi karçınlar kesinlikle kar suyu ve soğuk geçirmez. Karçının ucuna ayak bileğinden aşağıya yün çorabı monte ederler. Yazın ise tozdan korumak için ince yünlü kumaştan tozluk giyilir.

-Karçın-

Çarık

Ayağa, bağcıklı veya altı kösele, yüzü deriden, ucu sivri bağsız çarık giyilir. Çarıklar, sığır derisinden ya da daha ucuz olduğu için eşek derisinden yapılır. Çarıklar yapıldığı biçime göre isimler alırlar; şaplı deri (tabaklanmış deriden), tüylü deri (talım), normal deri. Çarığın yerini zaman içinde, deriden yapıлып siyaha boyanmış, yemeniler almıştır.

-Çarık-

-Yemeni-

Silahlık

Vaketa denilen kahverengi deriden yapılmış olup kuşak üzerine bağlanır. Bele tamamen kendi kayışı ile dolanır. Ön tarafı 20-25 cm genişliğinde sol tarafı daha da geniş kat kat meşinden yapılmış dört beş katlı, üstü ve altı açık silah sokulacak şekilde ve en alt dilimin altı kapalı yapılmış, önünde bölmeler bulunan bir kemerdir. Yatağan, kulaklı, piştov, kubur, kama, kav, çakmak, sigara tabakası, bıçak, hançer, silah vb. taşımaya yarar. Damatlar ise bir tarafına yağlığını sarkıtırlar.

-Silahlık-

Saat Kösteği

Boynundan aşağı sarkıtırlar, öndeki bölmeleri çok fazladır. Gümüşten olanları daha makbuldür. Belin yan tarafından sarkıtılan barutluk, su kabaklarının kurutulup, bir ucunun oyulması meydana gelir. İçine barut konulur.

Damat Kesesi (Pulyatlı)

Pazen, divitin kumaş ve artan kırpıntılardan yapılır, metal pullarla işlenir. Bu keseyi genç kızlar nişanlılarına işlerler. Kesenin ucundaki tuğraya bazı köylerde tavuk bacağı (kazayağı) denirse de yıllardır bir gerçek var ki bu tuğra üç oktur. Keselerden hariç birçok giydikleri elbiselerde bu vardır. Bu da oğuzların üç ok kolundan geldiklerini simgeler.

-Damat Kesesi-

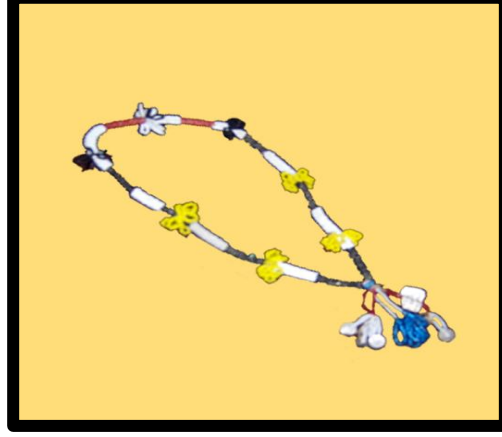
Tütün Kesesi

Divitin, pazen vb. kumaşların üzerine işlerler. İplikleri genelde koza ipeğindedir. İşlemeleri iğneyle yapılır. Kordonu yün iplerle bükülerek yapılır, ucundaki ponponlar ipek kozaları boyanarak elde edilir. Genç kızların işlediği keseyi boynundan aşağıya sarkıttıkları gibi, bellerine de dolarlar.

Genç kızlar boncuklarla ördükleri tespihi nişanlılarına hediye ederler.

-Tütün Kesesi-

-Tesbih-

Kütahya ve Ege bölgesi arasında göç yolları üzerinde olması nedeniyle bu bölgelere yayılmış olan kültürün önemli bir parçası olan Keles yöresinde, günümüz yaşam koşullarındaki değişimler nedeniyle hızla azalan geleneklere bağlılık sonucu geleneksel kültür öğeleri de yok olmaya başlamıştır.

Keles, giysi kültürü ile de dikkat çeken bir bölgedir. Gerek renk, gerekse giysi donanımları bakımından zengin olan bölge giysileri, yakın zamana kadar günlük hayatta kullanılıyor olmalarına rağmen günümüzde değişen yaşam şartları, teknolojik ilerlemeler ve moda gibi faktörlerle folklorik giysiler, birkaç ilçe ve kırsal alan ile sınırlı durumda kalmıştır.

Keles yöresi geleneksel kıyafetleri, aynı zamanda birer el sanatı örnekleridir. Kadınlar giyecekleri kıyafetleri, yıllarca kendi dokuma tezgahlarında el emeği göz nuru dökerek dokumuşlar, aksesuarlarla süsleyerek, duygu ve düşüncelerini nakışla, oya ile dile getirmişlerdir. Ancak bu geleneğin son örnekleri, düğünlerde ve diğer törenlerde, göreneklerini yaşatmaya çalışan kırsal toplumlarda, aslına sadık kalma korkusu olmaksızın kullanılarak, aile koleksiyonlarında ve müzelerde korunarak geleceğe taşınmaktadır. Kaybolmaya yüz tutmuş bu kültür değerlerinin araştırılması günümüze ulaşılabilen örneklerinin tespit ve muhafaza edilmesi, sistemli olarak incelenmesi ve belgelenmesi gelecek kuşaklara tanıtılması açısından gereklidir.

Geleneksel Türk el sanatları içinde önemli bir yeri olan kadın başlıkları da, yüzyıllardır geleneksel Türk giyim-kuşamının vazgeçilmez bir parçası olmuş, kadın kıyafetlerinde sıkça kullanılmıştır.

Folklorumuzun konuları arasında yer alan geleneksel kadın başlıkları, insanın içinde yaşadığı zamana, topluma, geleneklere ve zevklere göre biçimlenen maddi kültürümüzün gösterişli ürünleridir. Moda olgusu, değişiklik arama isteği, teknolojik gelişmeler, yaşam koşulları vb. nedenlerle hızla yok olmaya mahkum edilmiştir.

Modern toplum hayatının yaygınlaşması, yaşam şartları, kullanım kolaylığı gibi pek çok sebeple eski anlam ve önemini yitirmiş ve kaybolmaya yüz tutmuş olan yöresel kıyafet ve başlıklar, günümüzde sandıklarda yer almakta ancak özel günlerde giyilmekte ve halkın yaşantısında geçmişin gelenek ve görenekleri kısmen de olsa sürmektedir.

KAYNAKÇA

- AKPINARLI, H. Feriha, “Bursa Yöresi El Örgüsü Çoraplarının Halk Kültüründeki Yeri ve Önemi” II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı C. III, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa, 20-22 Ekim 2005.
- BEDÜK, Saadet, “Bursa Keles İlçesi Kadın Kıyafetleri” II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı C. III, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa, 20-22 Ekim 2005.
- ÇELİKKOL, R. Şinasi, “Bursa-Keles Yöresi, Karakeçili Yörüklerinde El Dokumaları, Kadın-Erkek Giysileri, Bunların Bugünkü Durumları ve Türk Dünyası İle İlişkileri” II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı C. III, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa, 20-22 Ekim 2005.
- DİNÇEL, Ömer Faruk, DAĞ-DER Yörük ve Türkmen Diyarı Bursa Dağ Yöresi, Bursa, 2003
- GÜRAK, A. Nazım, “Bursa İli Keles Yöresinde Oynanan Halk Oyunlarının İncelenmesi” I. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa, 2003.
- KAMILOĞLU, İlknur, “Bursa İli Geleneksel Kadın Başlıkları Üzerine Bir Araştırma” II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı C. III, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa, 20-22 Ekim 2005.
- NAS, Emine, “Bursa Karagöz Sanat Evinde Bulunan Geleneksel Kadın Başlıkları” II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı C. III, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa, 20-22 Ekim 2005.
- ÖZBEL, Kenan, Türk Köyü Çorapları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- ÖZBEN, Gülseren Çetin, Keles Kentsel ve Kültürel Doku Üzerine Bir İnceleme, T.C. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006
- ÖZDEMİR, Melda, Bolu İlinde Geleneksel Kadın Başlıkları, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi, ART-E2009-03
- ULUUMAY, Esat, “Bursa Erkek Kıyafetleri” II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı C. III, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa, 20-22 Ekim 2005.
- YAKARALMAZ, Nuray, Yabancı Ressamları Gözüyle Türk Kadın Başlıkları, Gazi Üniversitesi, Türk Halk Bilimi Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- ZÜBER, Hüsni, “Bursa’da Kaşık ve Kaşık Oyunu” I. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa, 2003.
- www.forumalev.net/.../260966-bursa-ili-keles-ve-orhaneli-yoresi-halk-oyunlari-arastirmasi.html, Erişim: 21.04.2011
- <http://www.bursatarim.gov.tr/index.php?MenuID=137> , Erişim:20.04.2011
- <http://keles.uludag.edu.tr> , Erişim: 21. 04. 2011
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Keles> Erişim: 21. 04. 2011

